

METAFORUM

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

Bilde fra Metaforums mangeårige redaksjonslokale i Lier

Innhold:

Fra Førljulsseminaret i Gamle Logen - 2018, systemiske kafeer, intervju med ny redaktør, årgangsartikler, bokanmeldelser og faste spalter. Redaksjonens avskjed og nye visjoner.

M E T A F O R U M

NORSK MAGASIN FOR FAMILIETERAPI

Medlemsblad for Norsk forening for familierapi NFFT.

Utgis normalt fire ganger pr. år (februar, mai, august, november) med deadline den 1. måneden før planlagt utgivelse (for augustnr.: 1. juni). Opplag 1.300

REDAKSJONEN:

Kari Yvonne Kjølås. Tlf: 32 845773 / Mobil: 900 979 96

Ottar Lingjærdesvei 8, 3403 Lier

Mail: kari.kjolaas@nfft.no / kariyk@online.no

Hilde Ingebrigtsen Tlf: 950 67 545 Mail: hildeingebrigtsen@yahoo.no

Erna Henriette Dahl Tyskø Mobil 416 83 175 – Mail: erna.tyskø@nfft.no

NFFT: NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

Adresse: PB 51, 2011 Strømmen. (merk post: NFFT / Metaforum).

WEBSITE: www.nfft.no

STYRET I NFFT:

Kristin Sørbrøden Breda Leder

Seksjon for barne- og ungdomshabilitering Sykehuset Østfold,

Glengsgt.19, 1706 Sarpsborg. Tlf.:46936842

Mail: kristinbreda@me.com / kristin.breda@nfft.no

Kristin Helene Dahl. Styremedl. Nestleder

Familieklippen, Barne- og ungdomspsyk. seksjon, Sykehuset Telemark

HF. Ulefossveien 55, 3710 Skien. Tlf.: 40291243

Mail: kristin.helene.dahl@gmail.com / kristin.dahl@nfft.no

Lennart Lorås Styremedl. forskningskontakt.

VID høgskole, Diakonhjemmet, Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo

Tlf: 22451971 Mobil: 98422113 Mail: lennart.loraas@nfft.no

Camilla Jensen Oanes, Styremedl. forskningskontakt.

ABUP, Sørlandet Sykehus, 4606 Kristiansand, Tlf.: 95724601.

Mail: camilla.jensen.oanes@ssh.no / camilla.oanes@nfft.no

Jan Stokkebekk Styremedl. Tlf.: 48200945

Bergen og omland familiekontor, Bjørnsgt. 1, 5115 Ulset

Mail: jan.stokkebekk@uib.no / jan.stokkebekk@nfft.no

Lars Ole Gjermundbo Varamedlem

Avd. for familiebehandling, Modum bad. Tlf.: 90756952

Mail: lo.gjermundbo@gmail.com lars.gjermundbo@nfft.no

Erna Henriette Dahl Tyskø Varamedlem

Koordinerende enhet – Ørland kommune. Tlf.: 41683175

Mail: ernahenriette@hotmail.com / erna.tyskø@nfft.no

Astrid Flackè Varamedlem

VID høgskole, Diakonhjemmet, Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo

Tlf.: 48144852 Mail: astrid.flacke@vid.no / astrid.flacke@nfft.no

SEKRETARIAT:

Joe Sowerby Daglig leder / regnskaps- og medlemsansvarlig

Ungdomspsykiatrisk Klinikk, AHUS, Lørenskog

Tlf.: 416 79 801 Mail: joe@digitelling.no / joe.sowerby@nfft.no

Medlemskap i NFFT

kr. 850,- pr år.

Inkludert i prisen er

4 nummer av tidsskriftet

FOKUS PÅ FAMILIEN

&

4 nr. av medlemsbladet

METAFORUM

Samt rabatter på foreningens
og andre arrangementer.

Bankkonto: 7874 05 96348

ANNONSER TIL METAFORUM

Vi tar gjerne imot annonser om det som
skjer innen feltet, som kurs, seminarer,
ledige stillinger, bokannonser, viktige
begivenheter med mer.

Prisen er:

¼ side kr. 1.250,-

½ side kr. 2.500,-

1/1 side kr. 5.000,-

Annonser til bladet legges om ønskelig
gratis ut på www.nfft.no.

Annonse kun på websiden Kr. 2.500,-

Annonser for kurs/seminarer med mer,
med avtale om rabatt for NFFTs medlemmer kan
publiseres gratis i bladet og på websiden.

Send annonseteksten på e-post til

erna.tyskø@nfft.no

web-annonser: www.nfft.no

**Frister og adresser står øverst på
denne siden.**

**Bladet Metaforum styres etter
fagpressens redaktørplakat.**

Forsidebilde: Fra arkiv

INNHALDSFORTEGNELSE PÅ NEST SISTE SIDE

Time to say goodbye

Er du ikke stolt av alle disse flotte bladene dere har laget? sa en kjent og trofast NFFTer til meg og pekte på alle de utgavene av Metaforum som lå strødd utover bordene bak i salen i Gamle Logen før jul. Og jo ... jeg er stolt over det vi har fått til, men det er med en god porsjon vemod sammen med en viss lettelse, vi fra den gamle redaksjonen, Hilde og jeg, sier takk for oss med dette nummeret. I den anledning synes jeg at det kan være på sin plass med litt historisk oppsummering: Bladet har eksistert i 35 år, og het i utgangspunktet «Tannhjulet», en liten stensilert A5-sak, men bladet hadde så absolutt sin misjon som bindeledd og identitetsskaper for foreningen allerede da. Bladet hadde flere forskjellige redaksjoner de første 10 årene. Håkon Hårtveit (Tannhjulet) 1983-1986, Synnøve Anmarkrud, Liv Sandgren, Haldis Hjort (Tannhjulet/Metaforum) 1987-1988, Bodø-redaksjonen 1989-1990, NFFT-styret - 1990-1991, Kristian Gundersen 1991-1994. Pål Abrahamsen 1994-2016 og Kari Yvonne Kjølås - 1994-2019 - med Hilde Ingebrigtsen 2007-2019.

Det var med Pål Abrahamsen som initiativtager og undertegnede som medredaktør, at bladet fikk sin nåværende form i 1994 - i A4-format og etter hvert med farger. Vi gjøv løs på oppgaven med friskt mot – og lenge besto redaksjonen bare av oss to. Hilde Ingebrigtsen hadde vært en trofast skribent for oss, samtidig som hun var redaktør for familievernets blad Kontekst, i flere år. Etter at Kontekst gikk inn ble hun fast redaksjonsmedlem i Metaforum fra 2007. En uvurderlig medspiller på mange plan de siste 11 årene, både som skribent, men også som kvalitetssikrer og samtalepartner. Det har også vært noen supplerende medarbeidere i denne redaksjonen underveis. Suzanne Børretzen, Marie Theisen og Jarle Svardal, med fra 2 til 4 år hver seg. De takkes igjen for samarbeid og bidrag. Det har også vært laget noen nordiske / skandinaviske numre underveis - i samarbeide mellom de forskjellige redaksjonene. Ofte i forbindelse med arrangement av Nordisk kongress. Morsomt arbeide og viktig for fellesskapsfølelsen med våre nabolands familieterapiforeninger.

Undertegnede, har altså vært med på å utgi bladet i 25 år - i år, og har stått som ansvarlig redaktør i ca. 15 av disse årene. 101 numre har det blitt, og det å lage blad ble etter hvert nærmest en livsstil – hovedsakelig til berikelse og glede. Det har vært inspirerende å lage et håndgripelig produkt, som forhåpentlig har vært til inspirasjon for medlemmene av NFFT også. Tilbakemeldinger tyder på det. Men noe kunne det selvsagt vært mer av og mindre av noe annet, alt etter folks oppfatning og smak. Sånn vil det jo alltid være.

Dette nummeret er også et endelig farvel til papirutgaven av bladet. Dette er et resultat av en samstemt styreavgjørelse i 2018, Vi (den gamle redaksjonen) må være så ærlige å si at vi ikke har lagt skjul på at vi har beklaget dette. Vi har riktignok i mange år ønsket at bladet skulle bli tilgjengelig for medlemmene på NFFTs websider (via medlemssidene), men ønsket at foreningen samtidig skulle opprettholde papirversjonen. Vi setter selv pris på det taktile ved å holde et

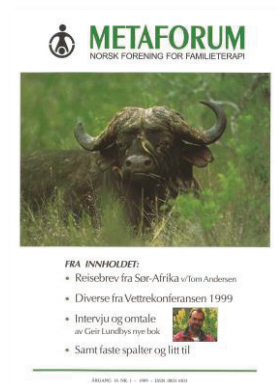
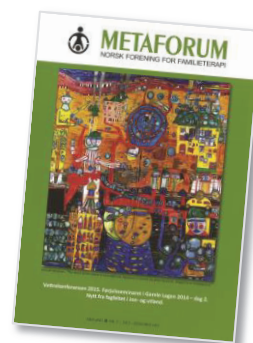
Erna Henriette

Hilde

Kari Yvonne
Ansv. redaktør

blad eller en bok i hånda, og å kunne hvile øynene litt fra all den tiden vi ellers bruker ved en skjerm. Vi ønsket oss altså både-og – fremfor enten-eller. Men, som sagt før; nye tider, nye koster og nytt format.

Når det er sagt håper vi at web-utgaven blir vellykket og lest i like stor grad som papirbladet og at alle våre skribenter, som har økt jevnt gjennom årene, vil fortsette å sende inn sine bidrag. Bladet har vært i stadig utvikling takket være alle dere bidragsytere, så takk for at dere har medvirket til å gjøre Metaforum til det fyldige bladet det har blitt. Heretter skal referater, ytringer, ideer og annonser med mer sendes til den nye redaktøren - Erna Henriette (se kontaktinfo på side 2) Og igjen ønsker vi ny redaksjon lykke til videre.

Se presentasjon av Erna Henriette, i form av et intervju, eller en samtale, mellom den påtroppende redaktøren og den avtroppende, litt lenger ut i bladet. Erna har også med seg noen ferske, og sikkert freske, redaksjonsmedarbeidere, som vi regner med vil bli behørig presentert i neste nummer. Følg med på www.nfft.no

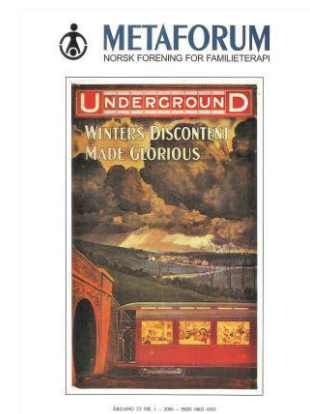
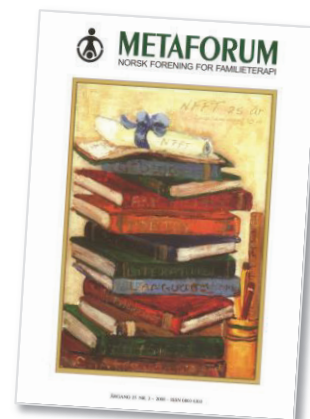
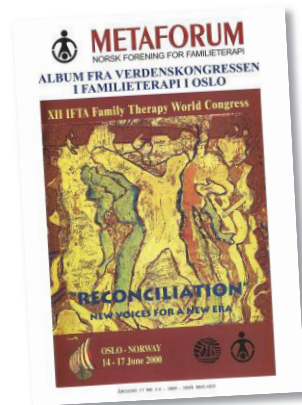
Det er så mye å minnes og så mye jeg kunne fortalt om her, men det får være grenser for mimring ... (eller kanskje ikke?) ... Redaksjonen har de fleste bladene fra disse årene i «arkivet» fremdeles og om noen skulle ha ønske om spesielle numre så si ifra. De blir ikke liggende her i all evighet. Det planlegges for øvrig å legge de siste årgangene av bladet ut på medlems-sidene til NFFT.

I dette nummeret bringer vi flere oppsummeringer og referater fra førjulsseminaret 2018. Alle innslag og aktører er nevnt. Vi har også med et referat fra systemisk kafé med Ottar Ness i Ørland, samt bokanmeldelser og våre faste spalter. Som en liten avskjedshilsen fra oss to som forlater redaksjonen med dette nummeret har vi tatt med to «årgangsartikler»: en fra Kari (1994) – fra et seminar med David Epstein og en fra Hilde (2004) om Tom Andersen på Vettre. Og, som dere ser, har vi også unnet oss en side ekstra spalteplass til Redaksjonens røst – som vi har «pyntet» med et utvalg av gamle forsider.

Så da takker jeg for meg og takker igjen Pål for godt samarbeide gjennom mange år og Hilde som trofast medarbeider og inspirator. Disse relasjonene vil bestå, men jeg kommer til å savne den gode kontakten jeg har hatt med mange av medlemmene (hva ville NFFT vært uten dere) - og alle bidragsyterne til bladet, underveis. Og igjen; vi er stolte av hva vi fikk bladet til å bli, fra en nokså tynn liten trykksak til et blad på gjennomsnittlig 40 sider. Mye av familierapiens nære historie ligger lagret her.

***Ingenting blir noen gang helt borte –
det endrer bare form.***

Vennlig hilsen og gode ønsker for fremtiden fra Kari Yvonne

STYRESIDEN

ORD FRA LEDER

Kristin Sørbrøden Breda
Styreleder for NFFT

En æra er forbi

- og den største takken går til Kari Yvonne Kjølås!

NFFTs medlemsblad Metaforum har gjennom en årrekke hatt en meget trofast og dedikert Redaktør og redaksjon. Kari Yvonne Kjølås har gjennom alle år hun har sittet som redaktør gjort en utmerket jobb med å skaffe stoff til bladet og redigere dette i samarbeid med redaksjonen. En formidabel jobb gjennomført med kjærlighet til foreningen og ansvarsfølelse for å lage et godt medlemsblad i nærmere 25 år. Det er en frivillig innsats til fellesskapets beste som det står stor respekt av. Kari har vært opptatt av at bladet skal ha kvalitet, at det skal gi faglig påfyll og innblikk i hva som skjer innenfor familierapi og systemisk arbeid i Norge, Europa og verden.

Pål Abrahamsen og Hilde Ingebrigtsen, blant andre, har begge bidratt med en formidabel innsats i redaksjonen gjennom mange år. Nå har Kari sagt at det er nok. Hun har gitt styret god tid til å forberede for hennes etterfølger. Det bladet dere nå holder i hånden blir det siste med henne som redaktør. På vegne av NFFT takker jeg henne for en fantastisk innsats!

Digitalisering

Digitalisering er det som gjelder for det meste innen kommunikasjon. Så også i NFFT framover! Som vi har presentert for dere i flere omganger blir Metaforum heretter utgitt som digitalt blad. Lansering av Metaforum i ny drakt og plattform blir 15.mai. Dere medlemmer vil selvfølgelig få tilgang på bladet fra utgivelsesdagen. Vi legger opp til at dere kan lese bladet via medlemssiden på nettsiden vår www.nfft.no Styret har bestemt at vi opprettholder Metaforum som et medlemsblad, og tilgangen til det vil derfor bli styrt via medlemskapet – som nå, men fra 15. mai ved at dere logger dere inn på medlemssiden for å lese bladet. For at vi skal sikre at alle medlemmene kommer inn og får lest bladet ber vi dere så snart som mulig å logge dere inn på nettsiden og oppdatere informasjon om dere der; navn, adresse, e-post privat, telefonnummer osv. Det er gjennom dette vi sikrer oppdatert medlemsregister. Innholdet på medlemssiden vil bli utviklet ytterligere i framtiden.

Årskonferansen i Bergen 7.-8.mars

Programmet på årskonferansen er spennende og innholdsrikt og vi gleder oss til å treffe dere medlemmer i Bergen i mars. Det er allerede mange påmeldt! Vi minner om at i år kan alle deltakere på årskonferansen bli med på dansen etter middagen når Bergensbandet Askeladden spiller opp.

Systemisk kafe med Frode Thuen i Bergen 6.mars

Kvelden før årskonferansen møtes vi på Systemisk kafe med Frode Thuen og Lars Ole Gjermundbo. Møt opp på Cafe Opera kl. 18.00!

Generalforsamlingen 7.mars

Styret fremmer i år flere saker til generalforsamlingen. Den viktigste saken handler om at styret foreslår å åpne årskonferansen for ikke-medlemmer. Dette er en sak som har vært tatt opp i forskjellige sammenhenger – både av medlemmer, ikke-medlemmer og i styret, og styret velger nå å fremme det som sak til generalforsamlingen. Vi tror at det er viktig å åpne våre arrangementer slik at vi kan skape størst mulig interesse for og spre kunnskap om familierapi, relasjonelt arbeid og systemisk praksis i forskjellige former og på ulike arenaer.

Fondsstyret fremmer også en sak – midlene er slutt og det foreslås en overføring fra NFFTs midler. Vi ønsker medlemmenes synspunkter og deltakelse i avgjørelse av disse sakene og oppfordrer dere alle til å delta på generalforsamlingen!

Vel møtt i Bergen!

Vennlig hilsen Kristin

INTERVJU: *Hvem er du Erna Henriette Dahl Tyskø?*

**Påtroppende redaktør for Metaforum –
intervjuet av avtroppende Kari Yvonne Kjølås.**

Erna på systemisk kafe
i Ørland 2018.

Erna er en aktiv og engasjert fagperson og 4-barnsmor på 41 år. Siden Erna bor på Ørland og undertegnede i Lier er dette intervjuet resultat av telefonkontakt og e-poster som har gått frem og tilbake mellom oss. Kanskje skulle vi snarere kunne kalle dette intervjuet for en samtale?

Først må jeg nok en gang få ønske deg velkommen som ny redaktør av Metaforum Erna. Det er ikke lett å overlate ansvaret for dette produktet til andre – selv om det er frivillig at jeg går fra roret nå. Jeg håper og tror at bladet havner i trygge hender. Men over til intervjuet:

- Hvor jobber du nå og hvilken utdanning har du Erna?

Jeg jobber til daglig som leder i koordinerende enhet og som familiekoordinator i Ørland kommune. Utover dette har jeg enkeltmannsforetak hvor jeg driver med veiledning og undervisning.

Opprinnelig er jeg utdannet barnevernspedagog fra det som den gang het Høgskolen i Sør- Trøndelag i 2002. Jeg har mastergrad i familierapi og systemisk praksis fra VID 2016. Nå studerer jeg Helseledelse ved BI. Jeg har også videreutdanning i rus og avhengighetsproblematikk fra VID og videreutdanning i kommunikasjon med foreldre og barn i vanskelige livssituasjoner fra NTNU.

- Hvor lenge har du vært medlem av NFFT?

Jeg meldte meg inn i 2011 da jeg startet på familierapistudiet, og har vært medlem siden. Jeg har sittet i NFFT styret i ca. 1 år, men går ut av styret på årskonferansen i mars 2019 - når jeg tiltrer som redaktør av Metaforum.

- Hva førte deg inn i familierapifeltet?

Det har vært en gradvis prosess. Jeg har vokst opp i en familie hvor vi i alle år har vært besøkshjem for flere barn gjennom barnevernet. Så jeg tror det startet allerede der. Det var aldri tvil om at jeg skulle jobbe med barn og familier. Det visste jeg tidlig. Samtidig har jeg alltid hatt en hang til å snakke om det som man ikke snakker så mye om. Når jeg som barn fikk beskjed om at «det» kan man ikke spørre om, så holdt ikke det for meg. Jeg var nysgjerrig på hvordan verden rundt meg hang sammen. Samtidig har jeg alltid likt å påvirke, og har ikke funnet meg i at «ting bare er sånn» eller at den og den er «sånn». Dette skriver seg nok tilbake til egen skolegang på barneskolen hvor jeg husker opplevelsen av å bli sett på som «bråkete» fordi det var så mye jeg lurte på, men jeg likte ikke å bli definert som «vanskelig». Noe av dette førte meg inn på barnevernspedagogstudiet, og videre inn på studier om rus og avhengighet. En del av foreleserne på rus og avhengighetsproblematikk var de samme som på familierapi og systemisk praksis, og jeg ble så grepet av engasjementet deres og hvor oppriktig glad de syntes å være i det holdt på med. Samtidig ville jeg tilegne meg mer kunnskap om familierapi og systemisk praksis - fordi jeg allerede så nytten av det i egen jobb. Jeg husker spesielt forelesning med Geir Lundby og narrative brev samme dag som Michael White døde. Det var da jeg for alvor visste at jeg ville studere familierapi og

systemisk praksis og ha flere lærerike år på VID. Jeg har vært så heldig at jeg har hatt en arbeidsgiver som har støttet meg underveis i mitt utdanningsløp de siste årene, det er jeg veldig glad for.

- Har du noen fagpersoner eller retninger innen dette feltet du har knyttet deg spesielt til og ønsker å nevne?

Jeg vil i den anledning trekke fram tidligere lærer Lennart Lorås. Han har en helt unik evne til å alltid heie på studentene sine. Hans engasjement har betydd mye for meg, Det samme gjelder Ottar Ness. Jeg har vært så heldig og hatt han som en av mine veiledere. Det førte blant annet til at jeg deltok sammen med veiledningsgruppa på konferanse i Canada arrangert av Stephen Madigan. I dag vil jeg si at Lennart og Ottar har betydd mye for min faglige utvikling og interesse for fagfeltet.

- Vil du fortelle litt om din oppvekst og familie?

Jeg kommer fra Ørland på ett lite sted som heter Ottersbo. Dette er et byggefelt hvor alle barna var hjemme i gata da jeg vokste opp. Jeg har ei lillesøster og en lillebror, som også har etablert seg med familie i Ørland så vi er glad i heimplassen vår. Hver helg bortsett fra november-februar dro vi til Kråkvåg, ei bitte lita øy ut i Trondheimsfjorden hvor foreldrene mine drev gård med grønnsaksproduksjon. Denne gården hadde jeg odelsrett til, men fant for en god del år siden ut at det passet bedre om min søster tok over denne. I dag bor mine foreldre der. Jeg er gift med Stian, og vi har fire barn i alderen 10 – 20 år. Vi er nå i den perioden hvor noen av barna er i ferd med å flytte ut. Det er både vemodig og flott på en gang synes jeg.

- Har du noen spesielle interesser?

Jeg er veldig glad i å reise. Ellers er familieterapifaget også blitt en altoppslukende hobby. Jeg kan kose meg med å lese teori eller skrive selv. Nå hørtes jeg litt nerdete ut hører jeg, men jeg prøver stadig å få fysisk trening til å bli en hobby da.

- Synes ikke dette å være opptatt av fag, teori og lesing hørtes nerdete ut i det hel tatt – og jeg strever selv med å gjøre fysisk fostring til en positiv hobby. Men tilbake til bladet: Hvilke visjoner har du for Metaforum?

Jeg vil at Metaforum fortsatt skal være et blad for alle medlemmer i NFFT uansett hvor de jobber og hva de jobber med. Det er svært viktig for meg å synliggjøre at systemisk praksis ikke bare er familieterapi, men at systemiske ideer også er nyttig innenfor mange andre kontekster. Dette er et tema som opptar meg veldig. Metaforum skal også i fremtiden vise hvordan familieterapeuter og systemiske praktikere i hele landet jobber og hva de brenner for. Jeg vil også at Metaforum skal være en viktig stemme i fagfeltet, og at vi skal ha mot til å være både begeistret og kritiske. Derfor håper jeg at det vil bli interessant også for medlemmene å bidra i bladet, at de får lyst til å skrive, til å fortelle, og til invitere inn der hvor de er.

- Da ser det jo ut som mange av intensjonene vil bli videreført i medlemsbladet vårt. Det skjer mye spennende fagutvikling i vårt langstrakte land og mange andre steder i verden. Kontakten med medlemmene er viktig – og også det å være et bindeledd mellom dem og styret, tenker jeg. Men som du vet Erna, har den «gamle» redaksjonen ikke vært udelt begeistret for at bladet nå, fra nr. 2-2019, ser ut til kun å bli tilgjengelig digitalt på NFFTs WEB-sider. Hva tenker du og den nye redaksjonen om dette?

Først vil jeg si at jeg har stor respekt for det arbeidet som er lagt ned i Metaforum over så mange år, og jeg ser helt klart at det blir en forandring. Men det er en tid for alt. Nå er det tid for å ta større del i den digitale verden. Med å legge inn tilgang til Metaforum gjennom NFFT sine websider - så håper jeg også

at det blir mer attraktivt å være medlem i NFFT. Så er det sånn, tenker jeg, at verden er i stadig forandring, og selv om dette er riktig nå, så vet vi ikke hvordan det blir om noen år. Dette er det opp til styret og NFFTs mange medlemmer å avgjøre.

- Ja Erna – sånn er det nå, og jeg håper at medlemmene og andre fortsetter det gode arbeidet med å sende inn bidrag til Metaforum.

Er det et spørsmål du savner og gjerne ville blitt stilt.

Nei ikke som jeg kommer på nå Kari. Jeg gleder meg veldig til å ta fatt på redaktørjobben, og skal gjøre mitt beste for å ta vare på det som har vært, og også det som kommer.

- Takk Erna. Vi har jo blitt litt kjent med hverandre i denne overgangsfasen og samarbeidet har vært fint. Det blir nok flere gode samtaler underveis.
Jeg ønsker, nok en gang, deg og den nye redaksjonen lykke til.

Alle bidrag til bladet skal heretter sendes til erna.tyskø@nfft.no

kariyk@online.no

Vi falt fullstendig for dette bildet

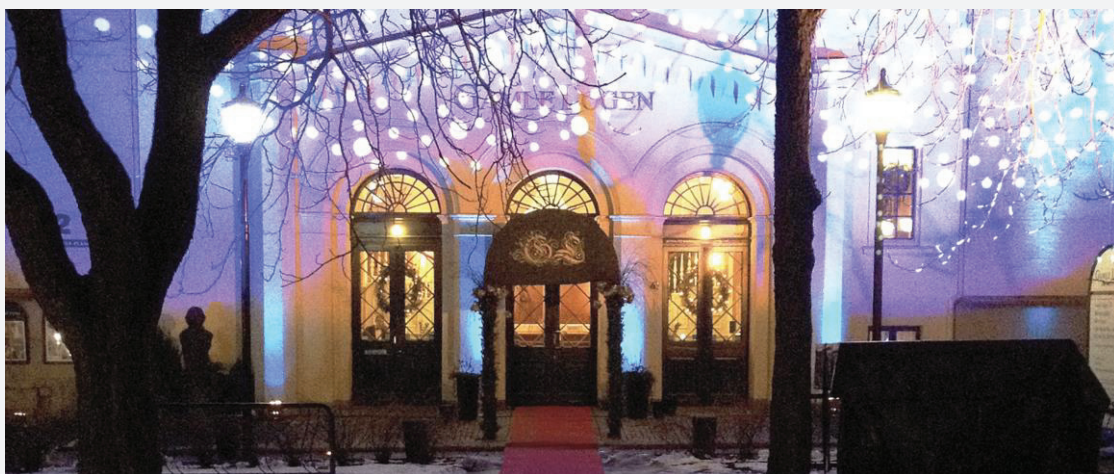
Kattebilde. Tatt av fotografen Walter Chandoha (1920 – 2019) en vinterkveld i New York, 1949:

«Fotografen var på veg heim då han oppdaga en liten grå kattunge som låg og skalv av kulde i snøen. Han hadde sjølv sagt ikkje hjarte til å la kattungen bli liggande, og la han difor i jakkelomma og tok han med heim til kona Maria. Walter Chandoha tok dette bilde av familiekatten og dottera Paula då ho var seks år gammal.»
Lenge før internett og kattevideoinflasjonen på YouTube. Kan det bli betre enn dette?

Publisert av journalist Ole Kristian Årdal

Fra det 21. Førjulsseminaret i Gamle Logen

Oslo desember 2018.

«RECOVERY OG FAMILIEARBEID»

Inntrykk formidlet av Sigrun Klausen

Leder Ressurstjenesten, rus, psykisk helse og forebygging Ørland kommune.

Den 06. desember 2018 var det klart for årets. Førjulsseminar i Gamle Logen. Byen var vinterpyntet og juledekorasjoner prydet lokalene i Gamle Logen. I mottakelsen utenfor konferanselokalet sto bord dekket med hvite duker, store fat med wienerbrød og skolebrød samt kaffe, te og varm sjokolade.

Konferanselokalet var pyntet med stjernelys i vinduer i tillegg til julestjerner og julekuler rundt omkring. Til og med pepperkjeks kom fram etter hvert. Det manglet ikke på julestemning. Begge dagene ble det servert drikke og søtsaker til hver pause. Lunsjen var dekket i første etasje, med servering av buffet første dag, og saltkjøtt m/tilbehør på menyen andre dag.

Faglig innhold dag 1

Seminaret ble åpnet av Kristin Breda, styreleder i NFFT. Hun ønsket oss velkommen og introduserte seminarets musikalske innslag, countrygruppa Northern Belle, hvor tre av totalt syv medlemmer skulle bidra til en god start på seminaret. «De satte stemningen», som Kristin Breda sa, med feiende flott musikk.

Hovedforeleser første dag, Larry Davidson, professor i psykologi og leder for programmet Recovery and Community Health ved Yale School of Medicine, tok oss med på en reise i recovery og recoveryforskning utover dagen. Ottar Ness, professor i rådgivnings-vitenskap ved NTNU, og professor II i psykisk helsearbeid ved HSN. NU, delte podiet med Davidson, og begge foreleste på engelsk. Allerede i første pause kunne jeg konstatere høy stemning blant tilhørerne. Dagen ble avsluttet med filosofen Henrik P. Syse. Han gjennomførte på sin sedvanlige morsomme måte og fikk fram latteren i salen med historier og fleip – og sannelig en aldri så liten parodi på Mr. Bean. Temaet var begrepet recovery – og kommunikasjon. Undertegnede opplevde Syses innlegg som en vitamininnsprøyting.

Praten gikk lett i alle pausene, og det var godt lagt til rette med «mingleareal» og servering av både drikke, frukt og søtsaker. Lunsjen ble servert i to ærverdige saler i 1. etasje, med både varm og kald mat for enhver smak.

Kvelden bød på festmiddag. Lokalet var organisert med småbord og pyntet med hvite duker og dekketøy da vi kl. 19.30 møtte opp for en velkomst cocktail med påfølgende konsert med Northern Belle. Det ble servert en 4 retters middag som som alltid inkluderte den tradisjonelle og fantastiske gode skogsopp-suppen. Maten smakte fortreffelig, og det var «høyt under taket».

Faglig innhold dag 2

Kenneth Hauggjord, rådgiver og psykolog var første mann på podiet på seminarets andre dag. Med innlegget «Fag- og tjenesteutvikling i Kristiansand kommune – Med recovery som et fagideologisk ståsted» fikk vi høre om tjenesteutvikling, og implementering av recovery i Kristiansand og deres samarbeid med Universitetet i Agder.

Etter pausen var podiet klart for Erna Henriette Dahl Tyskø, familieterapeut, leder av koordinerende enhet og familiekoordinator i Ørland kommune – min hjemkommune og arbeidsplass. «Systemisk praksis som verktøy i tverrfaglig samhandling» dreide seg om Ørland kommunes implementering av systemisk praksis. Flere fra Ørland var tilstede for å høre Ernas innlegg. Jeg ble mektig stolt og glad underveis over Ernas strålende presentasjon av arbeidet vi har gjort i kommunen.

Dagens siste foredrag «Uten oppskrift – lavterskeltilbud til familier i Oslo». Mette Grønli, prosjektleder, familieterapeut, klinisk spesialist i psykiatrisk sykepleie og Erik Tresse, gestaltterapeut MNGF, erfaringskonsulent med pårørendeerfaring delte på presentasjonen. Det handlet om et tverrfaglig ressursteam for familier i opplevd krise – med barn 0 – 25 år. Teamet hadde deltakere både fra første og andrelinjetjenesten, og de hadde greid å viske ut skillet mellom BUP og voksenpsykiatrien.

Seminarets faglige innhold ble avsluttet med en refleksjonsrunde med deltakere fra salen og fra foredragsholderne.

Seminarer ble lukket med vakker sang og musikk av Northern Belle.

Jeg reiste hjem sammen gode kolleger fra Ørland - svært fornøyde med et innholdsrikt og lærerikt seminar, med nye venner og bekjentskaper, og med trygghet på at vi er godt i gang med implementering av systemisk praksis i egen kommune og på eget tjenestested.

sigrun.klausen@orland.kommune.no

Deler av bandet **The Northern Belle** fulgte oss musikalsk gjennom hele seminarer

Stine Andreassen
(Vokal/Gitar)
Bjørnar Ekse Brandseth
(Gitar/Kor)
Ole-André Sjøgren
(Mandolin/Gitar/Kor)

Alt det faglige kan dere lese videre om på de følgende sidene.

Inntrykk etter hovedforedraget i Gamle Logen 2018 med Larry Davidson og Ottar Ness

Gjengitt av Camilla Jensen Oanes

Recovery: Familier og lokalsamfunnets rolle

Hovedforedraget ved førjulsseminaret i Gamle Logen i Oslo var denne gangen ved professorene Larry Davidson og Ottar Ness. De tok for seg ulike sider av temaet «Recovery is a family and community affair». Jeg vil her presentere mine inntrykk fra denne dagen, det jeg sitter igjen med. Det kan derfor ikke betraktes som noe referat, og dere som var der vil kanskje ha bitt dere merke i andre ting enn det som kommer fram her. Det var det med punktuering ...

Larry Davidson har sitt hovedarbeidssted ved Yale Universitet, er psykolog, forsker og underviser der. Hans hovedinteresse de seinere år har vært menneskers bedringsprosesser i alle avskygninger, og han har publisert en rekke arbeider med dette som tema.

Ottar Ness er familierapeut, forsker og underviser. Han har i de seinere årene blant annet vært opptatt utviklingen av lokalsamfunn og å få disse til å bli gode arenaer, for mennesker i alle aldre og livssituasjoner, å leve og utvikle seg i.

Foto: Joe Sowerby

Davidson innleder med litt historikk. Fokus på bedringsprosesser for mennesker med ulike psykiske/psykiatriske utfordringer startet for alvor på 70-tallet. En av hovedpersonene var Patricia Deegan. Hun ble diagnostisert med schizofreni da hun var 17 år. I dag er hun en godt voksen dame, utdannet psykolog og står bak en rekke publikasjoner om temaet bedringsprosesser og hvordan samfunnet kan legge til rette eller hindre mennesker i å utvikle seg slik det er normalt for dem. Hennes viktigste publikasjon er, ifølge Davidson, en artikkel fra 1988, der hun redefinerer psykiske utfordringer til en funksjonshemming som man greit kan leve med dersom man tilrettelegger for det. (Deegan, P.E. (1998): "The evolution of my work as a psychologist." The Journal of the California Alliance for the Mentally Ill. 9:1, p. 19–21).

Det er nemlig det dette handler om: Vår jobb er ikke å gjøre personen normal, men å finne ut hva som er normalt for denne personen og deretter legge til rette slik at personen kan nå sine mål og leve et meningsfullt liv.

Ifølge Larry Davidson er vi kommet et stykke på vei her. Dersom vi sammenligner utviklingen innenfor feltet psykisk helse med utviklingen av telefonen, er vi i fagfeltet nå der telefonen var på 80-tallet. Da kom de trådløse telefonene. I feltet har vi nå erkjent at mennesker kan klare seg utenfor institusjoner. Når vi ser hvilke muligheter som har åpnet seg innenfor telefon-teknologi er det lett å bli håpefull på feltets vegne selv om det kanskje går litt seint!

Fra syn på psykisk uhelse som noe man kan lære seg å leve med, er nå den dominerende holdningen at man kan bli frisk, også av alvorlige psykiske lidelser som psykoser og dype depresjoner. Til dette trengs det mer enn symptomreduksjon. Davidson peker på at man i større grad må bringe folk til mulighetene, og at den faglige utviklingen i feltet må fokusere på hvordan man setter mennesker i stand til å utvikle sine muligheter. Et eksempel han nevner er at det er betimelig å snakke med sin behandler om hvordan behandlingen står i veien for å utvikle seg og leve et mer og mer normalt liv!

Selv om det er tydelig at Davidson snakker ut ifra et voksenperspektiv, og kanskje i mindre grad om barns utvikling og familiodynamikk, får jeg likevel tanker om at det er klare paralleller her til viktige verdier innenfor systemisk tenkning. For eksempel ressurstenkning, kontekst-begrepet, og ikke minst eksternalisering.

Når det gjelder hva som skal til for å få i gang en bedringsprosess poengterer Davidson viktigheten av å ha en heiagjeng, noen som har tro på at du kan få til noe. I tillegg handler det om å gjøre noe, ikke bare prate. Man må gi

mennesker kontrollen tilbake, la dem gjøre noe for seg selv, legge til rette for suksess og glede, legge til rette for å gi noe tilbake til lokal-samfunnet, kjenne at det er behov for akkurat meg og at jeg er elsket.

Jeg blir igjen sittende å tenke: det er jo så innlysende! Det er jo dette vi alle trenger for å utvikle oss og kjennes oss vel! Folk er fremdeles folk, også i denne sammenhengen. Det er så lett å drukne i metoder og nye strømninger også i vårt fagfelt ...

På dette tidspunktet overtar Ottar Ness podiet. Han trekker linjer mellom recoverytenkningen og familieterapi og trekker fram setningen *For dem som ikke hørte musikken fremstod danserne som gale*. Igjen fremheves betydningen av å se mennesker i sin kontekst, å forstå hva som er normalt for dem. Og i bunnen ligger begrepene verdighet, menneskerettigheter og sosiale rettigheter som medborger i et (lokal)samfunn.

En recoveryprosess er dermed en sosial prosess og en relasjonell prosess. Familier kan hjelpe og støtte, eller de kan være stressorer. Det samme kan skolen. Og nabolaget eller menigheten eller lokalbutikken. Støtte fra venner kan noen ganger være bedre enn støtte fra familie.

Det er to ulike innganger til det å se på recoveryprosesser i et familieperspektiv: er familien en kontekst for individuell bedring, eller er familien et system i endring? Her kan det kanskje være vanskelig for andre hjelpesystemer å forstå hva familieterapeuter holder på med noen ganger, særlig dersom vi selv ikke er klar over denne distinksjonen.

Ness kommer også inn på håp i sitt innlegg. Håp som noe vi gjør. Håp er relasjonelt. Å praktisere håp er god hjelpeatferd. Det trekkes fram en studie om hva som ikke er god hjelpeatferd: pessimisme, å ikke bry seg om, diskontinuitet og utilstrekkelighet. Disse måtene å være sammen på hindrer hjelpsomme relasjoner fra å utvikle seg, bidrar til videre lidelse, det fôstrer håpløshet og hindrer personlig vekst. Derfor er det ikke god hjelpeatferd.

Det presenteres videre noen punkter om hvordan familierapi og familierapeuter kan bli mer recoveryorienterte:

- Familierapi kan bidra til å holde håpet oppe.
- Familierapi kan anerkjenne og utvide perspektivet om personers opplevelser av å være en person.
- Familierapi kan utforske personers interesse for og involvering i relasjoner og lokalsamfunn og støtte deres strev i å bli og forbli engasjert i sitt eget liv.
- Familierapeuter kan gjenkjenne, anerkjenne og være opptatt av de stigma og ulike former for diskriminering en person har opplevd.
- Familierapeuter kan kjempe for personers rett til å bli inkludert i lokalsamfunnet.
- Familierapi kan feire suksesser og små steg i riktig retning, uansett hvor små de er.
- Familierapeuten kan være tålmodig og oppmuntrende over tid

Jeg leser punktene og kan til min egen tilfredsstillelse si at noen av disse punktene allerede er innarbeidet praksis ☺

Ness og Davidson peker avslutningsvis på at familierapi og recoverybevegelsen har gått parallelt hele tida. Det er mange likheter i tankegods, i ressursorientering, og i den demokratiske prosessen en terapi kan være. Det ville vært et håp og en gave dersom disse to feltene kunne smelte mer sammen. Vi har mye å bringe med oss til et felles bord, og sammen vil vi alle bli sterkere.

camilla.oanes@nfft.no

TIPS TIL FORDYPNING:

«Håndbok i Parterapi» Ottar Ness. (Red.) (Fagbokforlaget 2017)
«Håndbok i familierapi» Lennart Lorås og Ottar Ness
(Kommer i mai 2019)

Noen bøker av Larry Davidson:

“The Roots of the Recovery Movement in Psychiatry: Lessons Learned”
(2010) Wiley – Blackwell

“Living Outside Mental Illness
Qualitative Studies of Recovery in Schizophrenia” (2003),
Larry Davidson (Autor) Jaak Rakfeldt, John Strauss New York University Press

Henrik Syse:

Recovery – hva betyr det? Noen tanker fra en filosof.

Gjengitt av Lars-Ole Gjermundbo

Henrik Syse startet sitt foredrag i Logen med å reflektere over begrepet *recovery* og begrepet *respekt*: å se tilbake eller se en gang til. *Recovery* kan bety å hente noe frem igjen: å dekke eller behandle en gang til, å dekke over noe igjen. Begge begrepene handler kanskje om å finne tilbake til noe som er riktig når noe er gått galt?

Tilbakestill datamaskinen

Det å tilbakestille datamaskinen kan være en nyttig metafor. Dette er kanskje det nærmeste vi kan komme «å reise i tid». Vi kan tilbakestille datamaskinen til en gitt dato - for eksempel torsdag i forrige uke - og alt som da har skjedd etter dette tidspunktet, blir borte. I overført betydning kan det være godt å gå tilbake til den tilstanden som var tidligere, å glemme det vanskelige som har skjedd. Det å bare å late som om noe ikke har skjedd, er imidlertid sjelden bra. Samtidig kan det kanskje være en måte å prøve å forstå begrepet *recovery* på. Dette handler om å kunne komme til et nivå hvor man tidligere var. Vi forsøker å legge bak oss - eller leve med - det som har vært og er vanskelig.

Nærhet og avstand

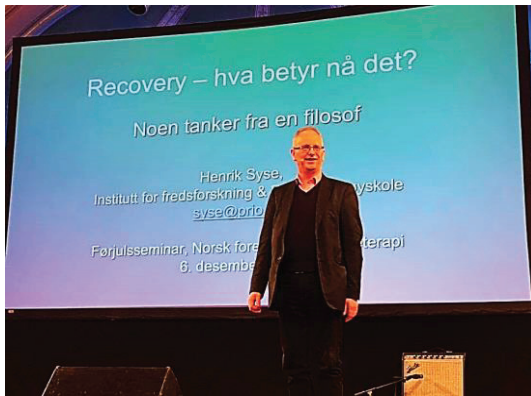
Hva er det som kommer i veien for at vi kan få til *recovery* i samfunnet vårt i dag? Syse påpekte at forsamlingen kanskje vet bedre enn de fleste at det kan være så mye. Han pekte på at brutte relasjoner kan gjøre kommunikasjon om utfordringene vanskelig.

Når vi snakker om disse tingene - og er i de terapeutiske situasjonene - oppleves vi som nære. Vi lever i et samfunn hvor det å være nær, omsorgsfull, tilgjengelig og tydelig, kan være en stor utfordring. For enkeltpersoner kan det være vanskelig å manøvrere i hjelpeapparatet. Personer og instanser som egentlig skal hjelpe, kan oppleves som langt unna. Mange klarer ikke å orientere seg og blir ofte sittende med problemene for seg selv. Syses favorittillustrasjon på dette er Rowan Atkinsons sketsj om Mr. Bean i kirken. Det er lett å få sympati med Mr. Bean, som strever med å forstå hvordan man skal gjøre de ulike ritualene i en gudstjeneste. Mr. Bean lurer på når han skal synge, når han skal sitte og når han skal stå. I sketsjen går en stemme i bakgrunnen. En monoton stemme, som det ikke er mulig å forstå et eneste ord av. Dette er en god illustrasjon på hvordan noen mennesker opplever samfunnet og andre mennesker med makt. Hvis det har skjedd noe dramatisk i livet - man har fått en knekk og kanskje mistet jobben - så får man et brev fra Nav som kan oppleves som bakgrunnsstemmen i sketsjen, veldig uforståelig. Syse la til at dette ikke var ment som noen kritikk av kirken, men som en påminnelse om hvordan mange opplever at autoriteter og institusjoner fremstår.

Komplekse sammenhenger

At så mange stemte på Trump i USA og Brexit i England, kan blant annet skyldes opplevelsen av avstand. Det er vanskelig å forstå sammenhengene og kanskje lettere å lytte til mennesker som forteller hva en skal mene og gjøre. Mennesker i sårbare situasjonene kan oppleve at det er vanskelig å forstå hva som skjer. Syse eksemplifiserte hvor vanskelig det kan være å forstå et brev fra det offentlige, spesielt når man er litt nervøs. Et slikt brev kan oppleves som utfordrende, selv for en akademiker.

Noen bare klapper sammen og forstår ikke hvordan de skal møte hjelpeapparatet og det offentlige. Det å forstå menneskers krevende situasjon og bruke deres ressurser kan hjelpe dem ut av de vanskelige situasjonene.

Mange mennesker kan være skeptiske til og redde for fagpersoner. De kan lure på om fagpersonene virkelig vil dem vel. Noen av systemene og rutinene vi har i samfunnet kan gi en opplevelse av avstand og vanskeliggjøre kommunikasjonen.

Å begrense avstanden mellom problemet og løsningen

Recovery handler både om å begrense avstanden mellom mennesker, og avstanden fra problemet til løsningen. Da må vi bruke begreper som folk forstår og være forsiktige med fagterminologi. For oss er

terminologien krystallklar, men for andre kan den synes skremmende og fremmedgjørende. Vi må åpne for spørsmålet: «Er det noe jeg sier som ikke er klart?».

Når Syse underviser på et universitet eller en høyskole, kan studentene være redde for å stille spørsmål, og for at de skal framstå som dumme. Han har tenkt på muligheten for å plassere en person i salen som kan stille et åpenbart spørsmål. Når én tør å spørre, så gjør også de andre det. Forkortelser kan også skape avstand og usikkerhet. En student våget å spørre om en forkortelse som Syse brukte i en forelesning, men som Syse tok for gitt at alle skjønnte. Han kunne da se at det var flere studenter som ble lettet fordi vedkommende spurte.

Kanskje bruker vi også for mange forkortelser i NFFT?

Tydelighet er viktig, og folk må kunne si ifra når noe er uklart. Vi trenger regler, rutiner, skjemaer og systemer, men dette må aldri komme i veien for de gode prosessene. Vi må være nysgjerrige og interessert i mennesker.

Tenker du noen ganger i møte med nye mennesker at en slik sak har jeg hatt før? Hver sak, hver historie og hvert menneskets er unikt. Det må alltid være utgangspunktet. Vi må lete etter ressurser, det som er bra og som fungerer for personene vi har foran oss. Vi må spørre hva personen tenker om situasjonen. Ut fra det kan vi være med på å se muligheter.

Veien til *recovery* handler ofte om å finne veien til det man er glad for eller glad i. Det å etterspørre hva andre er opptatt av, gir opplevelse av betydning.

Lagspill er viktig. Å ha noen på laget sitt som oppmuntrer og heier på en betyr mye. Det gjelder oss alle. Når man opplever at noen vil kjempe sammen med en, mot et problem, da blir det litt lettere.

Menneskeverdet

Det grunnleggende i alt vårt arbeid er menneskeverdet. Syse minnet oss om at vi den 10. desember 2018 skulle feire 70-årsdagen for FNs verdenserklæring for menneskerettigheter. I erklæringen står det at: «Alle mennesker har iboende menneskeverd». Menneskeverdet er ikke noe som er tildelt av et annet menneske, men det er noe du har i kraft av å være menneske.

Dette stiller krav til hvordan vi behandler hverandre, og hvordan vi respekterer andres grunnleggende rettigheter, også den dagen ting står aller dårligst til. Kanskje er dette det beste svaret på hva *recovery* er i familierterapi? Å gjenfinne menneskeverdet.

Vi som fagfolk kan mene at menneskeverdet er ivaretatt, men det hjelper lite hvis den som trenger hjelp, opplever at det ikke stemmer. Vi som er hjelpere, møter personer som virkelig har det vondt, og som ønsker at de var et annet sted. *Recovery* handler om å finne igjen det stedet.

lars.gjermundbo@nfft.no

Foredrag av Kenneth Haugjord:

“Fag og tjenesteutvikling i Kristiansand kommune - Med recovery som et fagideologisk ståsted”

Referat av Jan Stokkebekk

**Kenneth Haugjord,
kommunepsykolog i
Kristiansand kommune.**

Sørendingen Kenneth Haugjord ble ønsket velkommen med «bløde» konsonanter av annen Kristiansand borger, Camilla Oanes i NFFT styret. Camilla la vekt på at rus og helsetjenestene i Kristiansand kommune i har innført recovery som fagideologi, takket være hennes psykologkollega Kenneth Haugjord.

Sol og recovery i Kristiansand

Kenneth innledet med å kommentere hvordan det som omgir oss preger oss. Den staslige salen i Losjen gav ham assosiasjoner til hans studenttilværelse i Ungarn, hvor han tilbrakte mye tid i tilsvarende rom for å lese - «det er fantastisk og inspirerende», utbrøt han fra talerstolen.

Hjelpeinstansene i Kristiansand kommune ble sett i sammenheng med kvalitetene til natur og nærmiljø. De kommunale helse og hjelpe-tjenestene i Kristiansand var inndelt i syv virksomheter. Han var del av oppfølgingsvirksomheten med ansvar for Rus og psykisk helse og personer med funksjonshemming mm. Oppfølgingstjenesten var preget av fokus på pårørende og nettverksarbeid, med ulike lavterskeltilbud og at hjelpere gjerne møtte pasienter i deres eget hjem. Han formidlet at Kristiansand kommune var i vekst, og snart fikk over 100 000 innbyggere som følge av de slo seg sammen med nabokommuner. Videre la Kenneth vekt på et vennlig klima, med sol og innbydende strender. «Det er viktig i et recovery perspektiv å møtes på hyggelige steder» påpeker Kenneth.

Kommunen er god på å se kontekst

Kenneth påpekte at det var utfordrende for en kommune å utvikle helsetilbud som spenner fra

de med mindre psykiske helsevansker til de med alvorlige og mer komplekse behov. «Psykiske helsevansker må sees i en kontekst» poengterte Kenneth. Han opplevde at kommunen er en god hjelpearena for å se folk i kontekst, fordi man treffer mennesker der de bor. Han la vekt på at fremtidens kommuner har mange nye oppgaver og langt mindre økonomiske ressurser. Dette ga behov for nytenkning i forhold til hvordan tjenestene skal være utformet og å lete etter nye måter for å støtte det som er helsebringende på samfunnsnivå. I presentasjonene av seg selv la han vekt på at han var særlig opptatt av konteksten og strukturerer som verktøy for å skape positiv endring i folk sine liv. «Jeg er en Wannabe-spesialist i samfunnspsykologi», røpet Kenneth, kanskje med henvisning til at han som travel kommunepsykolog hadde andre prioriteringer enn å klatre videre i yrkesstatus.

Jenta som surfet bort fra angsten

Kenneth formidlet at et møte som hadde gjort inntrykk, var kontakten med en ung dame som hadde vært i kontakt med det meste av hjelpe-tilbud på spesialisttjenestenivå. Hun hadde mot-tatt behandling ved flere institusjoner og var i ferd med å få stempel som «en sånn som shoppet tjenester». En kollega i oppfølgings-tjenesten dro på hjemmebesøk til henne. Under besøket kommenterte kollegaen et bilde av den unge flotte jenta på surferferie.

«Ja, så du er en sånn surfejente du» hadde kollegaen uttalt, noe som ble inngangsporten til

å synliggjøre iboende ressurser, interesser og verdier hos jenta. Dette gjorde at samarbeidet dreide seg om noe annet enn angstlidelse, slik hun hadde erfart tidligere. I stedet ble fokus i hjelpearbeidet på «helt vanlige, men unike» drømmer og behov.

Kenneth opplevde at fokuset på håp og drømmer er utradisjonelt i symptomfokusede helse-tjenester. Han beskrev en del skepsis fra andre i helsetjenesten, som mente at hun først måtte få hjelp til å kvitte seg med angsten.

Undertegnede la merke til at enkelte av tilhørende nikkede bekræftende til disse ordene, mens andre smilte; kanskje med tanke på at dette løftet frem velkjente perspektiv fra den systemiske tenkningen; om å rette blikket mot håp og drømmer fremfor å redusere folk til forhåndsdefinerte symptomkategorier.

Kenneth forteller at dette var en suksess historie, og at den unge kvinnen i dag er velfungerende.

Fra trekantsamtaler til recovery orientert

Kenneth beskrev videre at han ofte har deltatt i såkalte trekantsamtaler (triangulerte samtaler). Samtaler med andre i hjelpeapparatet for å støtte dem og deres klienter.

Han forteller at rollen hans nå er å utvikle tjenester på samfunns nivå. Han understreker at det er et langsiktig arbeid å endre tjenestene, med iboende ideer og rammer, til å bli recovery-orienterte.

Han henviser til nasjonale føringer for recovery-orientert praksis, «mange helsepolitiske føringer ligner mye på det vi kaller recoverystøttende praksis», fastslår Kenneth.

Kommunen skal overta flere oppgaver, og løse dem på nye måter som er mer bærekraftig. Flere eldre vil kreve sitt, og miljøutfordringer koster mye penger som kommunene må dekke, argumenterer Kenneth.

«Økonomi er en viktig kontekst», fastslår han.

Vi må tenke mer forebygging og mindre behandling, med mestringsperspektiv og brukermidvirkning. Det er en bedre måte å hjelpe mennesker på, hvis brukere selv er premiss leverandører, ved å si noe om hva som er viktig for dem.

Hjelperrollen trenger å endres

Kenneth var opptatt av at recoveryorienterte tjenstester tvang hjelpere til å endre seg og tenke nytt om egen rolle. Videre anvendte kommunen feedbacksystemet KOR/FIT. Han opplever det har endret hjelperrollen, ved at det er mer likeverdige roller mellom hjelpere og brukere. Det har lært hjelperne viktigheten av et engasjement hos brukere som passer godt overens med recovery.

«Det har også vært viktig at hjelperrollen ikke er statisk, men noe som kan utvikles, at man bringer inn seg selv.» Kanskje selvsagt på ett vis, men det er slik i hjelpeapparatet at man tenker at «en hjelper - er en hjelper», at det er kompetanse som teller mer enn personlige egenskapene for eksempel.

Hjelperrollefokusert traumeperspektiv

Kenneth hadde bakgrunn fra RVTS, (regionalt ressurscenter om vold og traumatisk stress). Noe som hadde gjort at han hadde fokus på traumebevisst omsorg (TBO) i alle bofellesskap innen rus og psykisk helse; «mennesker med kognitiv funksjonsnedsettelse». Vi kaller det UH. De hadde også innført et kompetanseprogram. «Hjelper bringer seg selv inn i forhold til de som de skal hjelpe». Vi blir påvirket av traumehistoriene vi hører, men også av atferden. Traumefokus og følelsesregulering til hjelper henger tett sammen; «Hvorfor blir jeg sint når brukere er aggressiv?». «Hva skal jeg gjøre nå?» Kenneth mente at traumefokus virker humaniserende, og utgjør en viktig motvekt mot det medisinske helseparadigmet.

Gode erfaringer med erfaringskonsulent

«Vi skjerper oss som hjelpere og blir mer bevisst på hvordan vi uttaler oss når vi har mennesker med brukererfaring med oss». Kenneth beskrev mange gode erfaringer med å samarbeide med tidligere brukere. Han beskrev at mange innenfor helsetjenestene argumenterer for viktigheten av at vaktrommet er et frirom, og behovet for galgen humor, ofte med tvilsomme betraktninger om pasienter. «Kanskje vi skal kunne ha det, men det slutter man veldig fort med når man har

noen med egen erfaring tilstede» fastslår Kenneth mildt og bestemt. «Det føles ikke riktig».

Recovery skole

Kenneth formidlet at det skulle opprettes et recovery nettverk i Agder, etter modell av Kron nettverket. Bergen, Sandnes, gamle Oslo som har etablert recovery tenkning i kommunen.

Kenneth formidler stolt at de har tenkt å utvikle en «recovery college». Dette er en utdanning for alle med interesse for recovery av psykiske helsevansker, etter modell fra Recovery College fra Storbritannia.

Kenneth beskrev viktigheten av at brukere av tjenester går fra å være pasienter til studenter. «Det er sikker fint - av og til å være pasient, men blir man det over for lang tid kan det gjøre noe med identiteten. Å være student er noe annet», meddelte Kenneth. I disse skolene likestilles erfaringskunnskap med fagkunnskap. Suksesskriteriene til disse skolene er at all undervisning skjer i et samarbeid mellom erfaringskonsulenter og fagpersoner. Dette er skoler som henvender seg til alle, både pårørende og de med eller uten somatiske og psykiske helsevansker, meddeler Kenneth.

Jan.stokkebekk@uib.no

Kenneth Haugjord i Gamle Logen desember 2018

«Hjelpere bringer seg selv inn i forhold til dem som de skal hjelpe»

«Det som omgir oss preger oss ...»

«Det er viktig i et recoveryperspektiv å møtes på hyggelige steder»

*

Systemisk praksis som verktøy i tverrfaglig samhandling

Plenumsforelesning ved Erna Henriette Dahl Tyskø

Gjengitt av Lennart Lorås

Erna Henriette Dahl Tyskø har mastergrad i familieterapi fra VID Vitenskapelige Høgskole og er leder for koordinerende enhet og familie-koordinator i Ørland kommune. Hun er også påtroppende redaktør for Metaforum.

Erna Henriette startet sin engasjerende og entusiastiske forelesning med å vise noen flotte bilder fra sitt hjemsted, Ørland Kommune. En liten kystby i Trøndelag med ca. 5500 innbyggere. Ørland har på tross av sin beskjedne størrelse egen flyplass og er Norges kampfly-base. Ørlandets beboere har faktisk kortere reisetid til Oslo, enn for eksempel de som bor i Trondheim! Før Erna Henriette beveget seg over i det faglige land-skapet måtte hun også «slå ett slag for» Idol Øystein, som var en av årets tre gjenstående finalister (i skrivende stund faktisk vinner av Idol 2018).

Men, Ørland er langt mer enn lang strandlinje, kampfly, vind, Austråttborgen, og en av verdens største sildeeksportører. Ørland kommune er også blitt en foregangskommune i implementering av systemiske ideer. Bakgrunnen for implementeringen var erkjennelsen av fragmenterte tjenester til utsatte barn og unge og deres familier samt et overforbruk av tunge tiltak i barnevernet. Gjennom at kommunen fikk mulighet til å bli med i kommunenes sentralforbunds (KS) effektivisering nettverk for samhandling barn og unge begynte de derfor å se på hvordan ressursene kunne bli brukt på en annen måte. Som ett ledd i dette fikk de opplæring i Tverrfaglig møte som metode av familieterapeuten Bjørn O. Larssen. Tidligere hadde 18 ansatte blitt sertifisert som ICDP veiledere. De fikk tilskuddsmidler og innførte ungdomslos, en person som la til rette for at skole og helse kunne knyttes tettere sammen.

Som «nyfrelst» familieterapeut opplevde Erna Henriette at hun misjonerte for de systemiske ideene. Ideer som mange på halvøya satte pris på og ønsket å lære mer om da de så at de samsvarte med de praksisendringene som de var i ferd med å gjennomføre. Det ble derfor viktig å forankre de systemiske ideene for å skaffe dem aksept og en naturlig plass i det fremtidige arbeidet. Dermed ble læringsnettverk for systemisk praksis opprettet. Læringsnettverket ble en plattform for innføring i systemiske ideer og utvikling.

Innføringen av systemisk praksis ble forankret hos kommunalsjef, helse- og kommunalsjef oppvekst. Forankringen har vært viktig for å sikre økonomisk stabilitet mht å tilby de ansatte veiledning, undervisning, kursing og lignende. For å sikre en grunnleggende systemisk kompetanse hos de ansatte ble det gjennomført flere fagdager med Lennart Lorås (undertegnede) og veiledning. På både fagdager og veiledning ble det invitert bredt innen skole, helse og familie. Tilbakemeldingene har vært gode og det virker avgjørende at veiledning og et stadig fokus på kompetanseutvikling fortsetter. Som en del av implementeringen av systemisk praksis har de ansatte også vært på en mengde konferanser, både i Norge og Europa.

Følgende elementer vært viktig i deres praksis:

- Skreddersøm: Å alltid tilpasse seg klientenes ønsker og mål for tilbudet er avgjørende
- Transparens: Å ikke holde informasjon skjult, og å dele både bekymringer og gleder over brukernes situasjon er avgjørende for å fremstå troverdig.
- Samarbeidende tilnærming: brukerne av tjenestene er å anse som kompetente mennesker og deres kompetanse om eget liv gis «forrang». Det legges gjerne til rette for og koordinerer samarbeid med samarbeidende tjenester, men ikke uten brukernes samtykke
- Foretrukne historier: klientenes historier er alltid fylt av en mengde historier om suksesser, løsninger og elementer som ikke bekrefter den vanskelige historien, den historien som oftest blir fortalt. Å få frem den foretrukne historien er derfor alltid i fokus da det er den som vurderes å ha størst potensiale for foretrukne endringer.
- Kontekstuell tilpassede: eventuelt samskapte løsningsforslag skal ha direkte overføringsverdi for brukernes hverdagsliv. Vi vil derfor alltid etterstrebe å ta utgangspunkt i brukernes hverdagsliv, utfordringer, familie og nettverk.

Konkrete tilbud de har utviklet med utgangspunkt i systemiske ideer har vært:

- Innsatsteam
- Familieteam
- Familieråd
- Familiemøte

Innsatsteam er helse sin «stemme» inn i skole, barnehage og barnehage. Saker henvises dit med garanti om rask intervensjon og to saksbehandlere. Teamet består av helsesøster, ungdomslos og barnelos, familierapeut, enhetsleder helse og fagleder ressurstjenesten (psykisk helse og rus, forebygging barn og unge) og vernepleier i ressurstjenesten. Teamet skal være en kvalitetssikring av helsetilbudet for familier i kommunen, og sikre at det systemiske perspektivet ivaretas. Saker følges over tid, og kollega-veiledning er en viktig bit av helheten.

Familieteam er møtepunkt for familien og deres «samarbeidspartnere» og privat nettverk. Alle som deltar i møte snakker ut i fra sitt mandat, og det unngås å plassere skyld på andre. Møte har en tydelig ledelse for å sikre at alle stemmer blir hørt. Familien bestemmer hvem som skal være med i familieteam, og mål for møte. Fagansvarlig for familieteam og familiekoordinator har formøter med alle som skal være med på møte i forkant slik at flest mulig perspektiv kommer frem. Referat skrives i møte med tydelige ansvarsområder for alle deltagende.

Familieråd består av familien og deres private nettverk. Fokuset er på hvordan nettverket kan bistå familien.

Familiemøte er en arena hvor barnet/ungdommen treffer mor og far med nye partnere for å samtale om hvordan man har det i to hjem slik at fastlåste mønstre kan utforskes. Dette er et samarbeid mellom ungdomslos og familierapeut.

Erna Henriette er opptatt av å formidle at de systemiske ideene er like aktuelle å jobbe ut i fra om man jobber med barn eller eldre. Sykehjemmet har alltid pårørendemøter ved utskrivning fra sykehjem, og tilbyr nå barnesamtaler eller familiesamtaler når bestemor, bestefar eller andre i familien er syke og har behov for korttidsopphold på sykehjem. Det er også utviklet nye kartleggings skjema for helse og omsorgstjenester.

I tiden fremover skal det blant annet arrangeres kompetanseheving for primærsykepleiere i hjemme-tjenesten og ved oppfølgingstjenesten som er et bo og tjenestetilbud for mennesker med nedsatt funksjonsnivå.

Aktuelle temaer det jobbes med:

- Familieperspektiv skal inn i flere kontekster
- En ønsket endring fra fokus på diagnoser og begrensninger, til fokus på menneskets ulike kontekster
- Legge til rette for et felles kunnskapsgrunnlag, på tross av profesjoner
- Ivareta det store engasjementet og interessen for det systemiske arbeidet
- Systemisk praksis skal i større grad implementeres i skolens planverk, slik at det er skriftliggjort før kommunesammenslåingen i 2020.

Utfordringer:

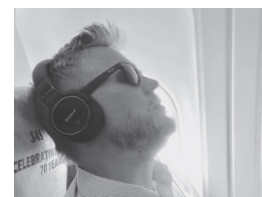
Men, når ting blir vanskelig nok, da blir det lineært (Tyskø & Lorås, 2017).

Noen saker har blitt opplevd som utfordrende over tid, og det krever mye å få snudd den innarbeidende lineære tankegangen. Med å være flere som minner hverandre på, og som holder det systemiske flagget oppe, har Erna Henriette og hennes gode kollegaer tro på at Nye Ørland (etter kommunesammenslåing i 2020) også velger å implementere systemisk praksis. Det vil derfor være viktig å fortsette å sette av tid til kollegaveiledning, til intern opplæring og til refleksjon.

Erna Henriette i Gamle Logen

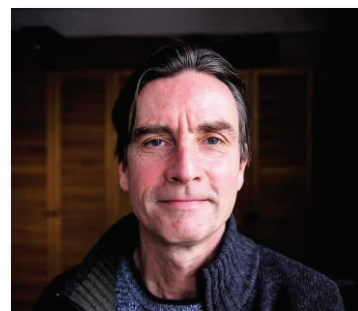
Lennart Lorås, D.Sys.Psych
Associate Professor
Western Norway University, Bergen, Norway and VID Specialized Univ
Tlf +47 98 42 21 13
lennart.loras@hvl.no
Styremedlem og forskningsansvarlig NFFT
Lennart.loraas@nfft.no

“UTEN OPPSKRIFT”

Familie Vest - Et toårig prosjekt.

Prosjektleder Mette Grønli og erfaringskonsulent Erik Tresse

I utvalg fra Astrid Kleppe Flacké

Å implementere ny kunnskap tar tid, men Erik og Mette gir seg ikke, de vil ha forandring. I Familie Vest opplever de seg som «haren» - som trekker feltet framover, selv om det ikke venter noen premie.

Familie Vest er et prosjekt som har gått fra 2017 til ut 2018. Det er et samarbeid mellom Diakonhjemmet Sykehus, voksen-psykiatrisk avdeling Vinderen, BUP Vest og 3 bydeler i Oslo; Ullern, Frogner og Vestre-Aker. Målgruppen er familier med opplevd krise - med barn og unge mellom 0 og 25 år.

Mandat til Familie Vest:

Supplement til ordinær behandling, ikke selvstendig behandlingsansvar

- samle ressurser
- raskt avklare samlet hjelpebehov i fellesskap
- bidra til koordinert, helhetlig og planlagt **sambehandling**
- utvikle samarbeidslinjer

Mange av de som tar kontakt er allerede i et hjelpesystem og de opplever det viktig at de ikke blir sendt videre. De tenker sammen med familien om hva som kan være den beste hjelpen framover. Stikkordene er koordinert, helhetlig og planlagt samordning, eller sambehandling, som det er formulert i målsettingen.

De tre bydelene har en befolkning på 135 000 innbyggere. I de to årene i prosjektperioden har de hatt 200 henvendelser og snakket med familiene fra 1 til 15 ganger – med et snitt på 4 samtaler. Skille mellom bydelene er visket ut, det samme er første og andre linje. Ca. halvparten av henvendelsene kommer fra familiene selv. De forteller at henvendelsene som kommer direkte fra familiene blir tatt like alvorlige som de som er henvist fra andre tjenester.

Teamet består av 8 til 9 personer fra spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Det er helse-søstre, psykologspesialister, psykiater, psykiske helsearbeidere, pedagog, klinisk sosionom, jordmor og erfaringskonsulent, mange med familieterapikompetanse. De tilstreber kunnskapsbasert praksis og har kartlagt kompetansen til alle de 8-9 i teamet. De sitter rundt samme bord og setter så sammen et team på 2 utfra hva den enkelte familien trenger. Erfaringskonsulenten blir tatt med på samme linje som de andre i teamet. Hans stemme representerer noe annet og er viktig i teamet. Erik forteller at det kan akselerere i en faglig spiral. Han sier da; *Vent! Hva med familien?* Han har erfart at de som trenger hjelp ser en likemann i han.

Erik er gestaltterapeut med erfaringsbakgrunn. Begynte som erfaringskonsulent i 2014. Erfaringen har han fått den vanskelige veien. Erik er tvilling. Broren utviklet psykose i ungdommen og vi får høre om opp og nedturer. En periode var broren tvangsinnlagt på Vinderen. I 1991 tok han livet sitt. Familien opplevde det som en katastrofe. De satt igjen med skyld og skam. Den totale ansvarsovertakelsen de opplevde fra hjelpeapparatet, gjorde dem hjelpeløse. Broren var syk, det var den historien de fikk.

«Er det en i en familie som lider, lider alle. Likevel er det individualiserte tiltak som ofte gjelder. *Hvorfor spurte de ikke meg? Jeg kjente broren min!*», reflekterte han, før han fortsatte: «Vi ble overlatt til forklaringen om dette var sykdom, dette hjalp hverken oss eller ham.» De måtte passe på at broren fulgte opplegget. Tok medisinen, stod opp. De ble en del av kontrollapparatet.

Mette er leder av prosjektet, familieterapeut og spesialist i psykiatrisk sykepleie. Hun forteller at det gjør noe med hvordan de snakker i temaet at de har med en erfaringskonsulent. De presenterer seg ikke som psykiatri. Rask responstid er viktig - og så spør de: Hvem vil dere skal møtes? Hvor vil dere vi skal møtes? Hun er opptatt av hva som gjør folk trygge og å komme raskt til det som for dem er kjernen av problemet. Vi er direkte og tydelige. Erik kommenterer at akkurat det er viktig: «Det savnet vi – at noen turte å være direkte og tydelige».

Alle i teamet er erfarne og de bruker den indre tverrfagligheten. De er deltakende og Mette reflekterer om det er et paradoks å bruke seg selv. Hun sier at de ikke kan engasjere folk uten å selv være engasjert. Det er det lille ekstra som kan utgjøre en stor forskjell. Og hva er så det lille ekstra? Mette og Erik har tro på at en skal vise at en bryr seg. Mette sier at hun ofte gjør det lille ekstra, men har samtidig erfart at det kan være lurt at det går innom «en sløyfe» av faglig refleksjon først. Det er vel det som er kunnskapsbasert praksis. I fagfeltet kan en drøfte om de en skal hjelpe skal få terapi, rådgivning eller veiledning. De forteller at familiene er lite opptatt av dette. **De sier; Ja, takk! Familiene vil bare ha hjelp.**

astrid.flacke@nfft.no

«Er det en i en familie som lider, lider alle»

Mette Grønli og Erik Tresse i Gamle Logen 2018

Systemisk kafé i Ørland November 2018

Ottar Ness i samtale med Erna Henriette Dahl Tyskø

Gjengitt av Sigrun Klausen

Systemisk kafe gang ble arrangert for andre gang i Ørland og mange fant veien til «Frau-kjellern» på Hovde gård. Denne gang for å høre Ottar Ness i samtale med Erna Tyskø. Erna introduserte Ottar som en beskjeden kar fra Verdal. Den myke humoren og den godmodige tonen mellom de to på podiet, samt Ottars mange «parenteser» underveis og hans gode kontakt med publikum, satte stemningen fra første stund.

Samarbeidende praksiser

Ottar Ness er professor i rådgivningsvitenskap (NTNU) og Professor II i psykisk helsearbeid (USN; NU) og har skrevet mye om samarbeidende- og dialogiske praksiser. For han betyr samarbeidende praksiser *det samarbeidet som foregår face to face, sekund for sekund, og inkluderer samarbeid sammen med folk og på vegne av folk inn i andre systemer*. Han er opptatt av at alle mennesker er eksperter på egne liv, og beskriver videre samskapning som hvordan vi i hjelpeapparatet samarbeider oss fram til løsninger sammen med de som oppsøker hjelpen. Ottar argumenterte for vi ved å bygge ned barrierer og slå sammen lovverk, kan vi få til mer, samt ha mer fokus på levekår og folkehelse.

Bakgrunnen for Ottars interesse for psykisk helse og systemisk praksis kom fra hans foreldre, forteller han. Foreldrene hadde vært rollemodeller i hans oppvekst da de bidro til å bygge inkluderende møteplasser i lokalsamfunnet. Ottar lærte tidlig av sin far at det handlet om inkludering; at folk må få lov til å være forskjellige og streve med ulike livskontekster.

Veien til familierapifeltet, doktorgrad og forskning

Erfaring fra oppvekst og egen familie førte Ottar til studier hvor han etter hvert møtte Øyvind Kvello. Kvello beskrives som en viktig med-

virkende årsak til at han ønsket å studere familierapifeltet.

Ottar jobbet tidligere i flere år på familievernkantoret i Trondheim. Det var også der hans Doktorgrad ble gjennomført. Hans forskning bidro til å finne ut hvordan terapeutene lærer nye ideer og praksiser sammen. Ottar var opptatt av terapeutenes læringsprosess, og hva som skjer med læringsprosessen vår når vi trener sammen som kolleger og når vi filmer terapeutiske samtaler.

Han har siden forsket mye, og aksjonsforskning har vært hans hjerte nærmest. Aksjonsforskning innebærer å forske *med* folk - ikke bare *på* og *om*. Det handler om å forandre, forbedre og forsterke. Det er ikke noe galt med annen forskning i seg selv, sa han, men vi vet fra implementeringsforskning at det tar 17 år for å få 14% av forskningsresultatene til å bli nyttig for sluttbrukeren. Det betyr at vi er nødt til å tenke annerledes om en del forskning, og da er aksjonsforskning en tilnærming til hjelp.

Prosjekt og agenda

Ottar delte flere historier fra egen aksjonsforskning, bl.a. et prosjekt fra hjemløse og brukere av Blå kors i Oslo - i et program som het Steg for Steg. Prosjektet var i ferd med å miste aktivitetstiltaket sitt. Forskning viste at brukerne ikke hadde følt seg hørt og møtt av behandlingssystemet der de var, og følte at meningsfullt

hverdagsliv ikke hadde verdi i samtalen med terapeuten. Det var ikke vanlig å sette ting i kontekst.

Gjennom aksjonsforskningsprosjektet ble hele systemet ble endret etter hvert. På bakgrunn av dette skrev Ottar artikkelen: «Å delta med det du kan.» Av alle prosjekter og forskning Ottar har vært med på, og det er en del, er det prosjekter som «Å delta med det du kan» som ligger hans hjerte nærmest. Nettopp fordi dette handler om hans livsprosjekt, å gi mennesker verdighet og verdige livsvilkår.

Ottars «politiske agenda» har vært å bidra til at mennesker kan få et verdig liv. Å se barn som mer enn sin diagnose og at hjemløse kan ha et verdig liv selv om de bor på gata. Derav også hans interesse for Recovery. Recovery handler ikke bare å bli frisk, men det handler om å få muligheten til å leve et liv som gir mening. «Det har jeg lyst til å bidra med gjennom forskning», sa han.

Systemiske ideer

På utfordringen fra Erna om å si noe om hva som er de viktigste systemiske ideer for Ottar i dag, viste han til I ordtaket «for de som ikke hører musikken, ser danseren gal ut» (Nietzsche og afrikansk ordtak). Ordtaket viser til kontekst som et av de viktigste begrepene, i tillegg til relasjon, ikke bare mellom mennesker som møtes, men å *tenke* relasjonelt. Dette betyr at problemer og verdighet skapes i møtet mellom mennesker, og ikke inni individet.

Ottar viste til Gregory Bateson, som mente at *alt er relasjonelt*. Begreper som relasjonell kontekstforståelse og makt i relasjoner er viktig, selv om systemisk praksis har fått kritikk for ikke å forholde seg til makt. Makt finnes i alt, og vi må heller se på hvordan makt opererer, og hvordan den gjennom språk og dokumenter osv. overvåker menneskers selvforståelse. Vi som fagfolk har mye makt, og det handler om måten vi håndterer makten på.

På Ernas spørsmål om systemisk praksis noen ganger ikke er en hensiktsmessig tilnærming -

kom det kontante svaret: Nei! Ottar trodde at når man først tenker systemisk og relasjonelt, så tenker man alltid det. Men at det er mange måter å operasjonalisere det på i praksis. Kanskje er ikke den systemiske tilnærmingen alltid like hensiktsmessig, men tenkingen kan likevel være det. Det er hardt arbeid å tenke systemisk, men det er også veldig kreativt, sier Ottar.

Å bidra til forskning i familierapifeltet har vært Ottars viktigste bidrag hittil, svarte han på direkte spørsmål. Han mente vi trenger forskning for å legitimere praksisen, og at forskning kan hjelpe oss til å unngå å bli skråsikker i praksisen vår. Systemisk tenking handler om at det er mange måter å se verden på.

Ottar har hentet mest inspirasjon i arbeidet sitt fra kolleger og familier han har møtt. Han fremhevet her tidligere kollega Ingrid H. Opland som har inspirert ham til å lære mer om Johnella Birds tenkning og Marit Borg med recovery. Innenfor systemisk tenkning har han blitt veldig inspirert av Sheila McNamee fra USA. Larry Davidson har også vært viktig og ble beskrevet som en stor inspirasjonskilde. Fra familierapifeltet nevnes spesielt Tom Andersen som en viktig inspirator.

Ottar ble spurt hva han selv ønsket å bli husket for. Hans varme og kloke svar var:

«Å se tilbake på livet og tenke at jeg sammen med mange andre har samskapt verdighet og verdige leveår».

Avslutningsvis hadde Ottar lyst til å høre mer om hva vi drev med på Ørlandet, med bl.a. implementering av systemisk praksis. Erna lovte ham innsikt i dette neste dag - som deltaker i en styringsgruppe for helhetlige tjenester for barn og unge i Ørland kommune.

Ottar Ness avsluttet med å si at han brenner for systemisk praksis, og at det skjer mye mer spennende systemisk i kommunene enn det gjør i familievernnet. Det gjorde undertegnede ganske varm om hjertet da Ottar sa at flere bør «Look to Ørland».

Sigrun Klausen. MSW
Leder Ressurstjenesten, rus, psykisk helse og forebygging Ørland kommune.
sigrun.klausen@orland.kommune.no

«The Cactus of anger is destroying my heart»

BILDER FRA ET SEMINAR MED DAVID EPSTON:

IFFT Institutt for familierapi (Anne Røer og Astri Johnsen) arrangerte for noen år siden et seminar med David Epston der han la frem sine siste arbeider med barn og ungdom, med hovedvekt på den narrative metode og eksternaliserende teknikker. Som en av de heldige som fikk mulighet til å delta på denne spennende forestillingen vil jeg gjerne forsøke dele noen glimt fra opplevelsen med andre.

Å gjengi dette seminaret i en skriftlig form - som i hovedsak tar sikte på å beskrive Epstons ulike teknikker - vil ikke yte "kunstneren" full rett-ferdighet. Forestillingen burde overværes in live, for etter min oppfatning var det mannen, langt mere enn teknikkene, som skapte innholdet og klimaet i det vi fikk se og oppleve i disse to dagene på Tyrili kurs- og konferansesenter i Oslo. I tråd med den narrative tradisjon vil jeg gjengi stoffet som *mine* bilder av de historiene vi fikk være med på.

Det var først og fremst en gjennomgående holdning, av respekt og nysgjerrig interesse som preget Epstons samtaler med klientene, mer enn fikse teknikker og enkle oppskrifter.

Jeg mener ikke å hevde at teknikken er uvesentlig, og det ble gitt en god gjennomgang og demonstrasjon av metodens ulike innfallsvinkler, men for meg blir ofte utøveren, som bruker teknikkene som verktøy, den vesentligste faktoren uansett hvilke tilnærmingsmetoder man velger som basis.

- En drill, eller endog en liten fil, vil gjennom bruk kunne gi høyst ulike resultater, alt avhengig av ferdigheten i de hendene der redskapet befinner seg, og ikke minst de ideer og visjoner utøveren styres av - eller styrer mot.

Epston fremsto først og fremst som et levende eksempel på en utøver som på en overbevisende måte lot et menneskesyn - fylt av respekt for individet - styre de redskapene han har valgt som hjelpemidler i sitt arbeide.

METAFORUM

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

INNHOLD

Kurs med David Epston	Side 4
Konferansen "Children and Divorce,"	
intervju med Janet Walker	Side 10
Eldre i familierapi	Side 14
Prozac-svaret på menneskelig lidelse	Side 15
Therapeutic Conversations 2	Side 17
Insoo Kim Berg i Norge	Side 20
Vettre 1995!	Side 28

Årgang 11 nr4 1994 ISSN 0803 4303

Metaforum 4-1994

Det skapes et emosjonelt klima i samtalen, og det er mange måter å fremkalle emosjonelle bilder på, sier Epston; Samtalens kontekst kreerer ulike bilder.

Selve samtalen skaper ordene, - som skaper metaforene, - som skaper bildene.

Mitt bilde av det jeg fikk se var at Epston arbeider på en akse mellom kjærlighet og hat. Mellom de livgivende og de destruktive elementene som bebor individet. Der kjærligheten blir symptomets "gode fiende" (integrert i personen som en livsbevarende og livgivende kraft).

Hatet identifiseres med det destruktive og nedbrytende (symptomet som har *tatt bolig* i personen).

Nb språkbruken som indikerer at symptomet / problemet som *har tatt bolig* i også kan *flyttes ut* av ... Det skaper bevegelige bilder.

Epston demonstrerte noen overbevisende teknikker som viste oss den måten han raskt plasser symptomet utenfor personen på. Dette gjøres med en slik selvfølgelighet at det knapt ville være merkbart hvis vi ikke på forhånd var instruert om hva vi skulle se etter.

Pasientene ser ut til å godta tenkemåten uten å blunke, symptomet spretter formelig ut av kroppen - hjernen eller hjertet - eller hvor det nå måtte ha inntatt sin plass som tyrann, og plasserer seg skeptisk et sted i rommet mellom terapeut og klient.

Her starter "manipuleringen" av symptomet, og i den kampen mobiliseres alle de gode hjelperne det er mulig å finne frem til. Det være seg avdøde slektninger, omsorgsfulle mødre, venner og småsøsken, ja til og med en svensk fotballspiller ble invitert inn på banen.

Epston "forsyner" så symptomet med negative egenskaper, basert på pasientenes egen fremstilling av historien. Problemet; *der ute* som iblant plasserer seg *der inne*, blir en sabotør - en plageånd - en tyrann, eller andre uønskede figurer som måtte passe inn i pasientens egne bilder av de destruktive kreftene som truer det gode liv.

Epston bestreber seg på å skape et likeverdig forhold til pasienten. Det skapes et klima av gjensidig respekt. Han er opptatt av fortellingen, og av fortellerens erfaringer og opplev-

elser. De står sammen og ser på problemet som et fenomen. Gjennom denne prosessen eksternaliseres problemet - og den problemmettede delen av historien, og det skapes dermed rom for bevegelse og endring - som muliggjør internalisering av en alternativ historie.

Denne prosessen beskrives som dekonstruksjon av den meningsdannelsen som skaper problemer. Ny mening kreeres deretter innenfor de gitte rammene - i forhold til klientens personlige kapasitet og muligheter.

Det er altså ikke snakk om å skifte ut den gamle historien med en ny, eller å hente en ny historie *ut av det blå* - som Michael White (1991) sier det, men å medvirke til omskapelse av de delene av personens historie som ikke er til å leve med. Fakta vil forbli fakta, men erfaringen kan gis ny mening - og gjennom dette en annen betydning i personens liv.

For å gi et bilde av dette vil jeg formidle den ene av de historiene vi fikk være vitner til - med dere, i korte trekk. Jeg har oppkalt "fortellingen" etter et av de utsagnene som for meg er blitt stående igjen som et bilde på hvordan terapeuten skapte en ytre og en indre virkelighet, og den kampen som deretter ble satt i scene mellom de gode (livgivende) og de onde (destruktive) kreftene

Vi lever våre liv gjennom de historiene vi forteller (oss selv og andre) om oss selv.

HER FØLGER DEN UTVALGTE HISORIE

PASIENTEN: En 12 år gammel gutt er innlagt i institusjon. Han er en sint fyr som karakteriseres som en Rambotype. (Han ser ikke sånn ut der han plasserer seg – nokså mutt – i rommet).

Det sies at han er vanskelig å få med i en samtale. Han pleier å forlate arenaen når ting blir vanskelige. Far sitter i fengsel. Mor har en ny mann som hun har 3 små barn med. Ett av barna døde for en tid siden. Guttens "Stefan" er opptatt av sine små søsken.

Tilstede i rommet er "Stefan", Epston og guttens terapeut "Jon".

ÅPNINGSREPLIKK. (Epston spør Stefan):

- *Hva tror du Jon liker ved deg?*

Stefan virker overrumplet. - Retter seg i stolen. *Oi, hm.* - Tenker seg om.

(Noe viktig og positivt ser ut til å skje allerede her)

Stefan svarer etter en stund: - *Han kommer etter meg.*

E: (forfølger utsagnet) - *Hvorfor tror du han gjør det? - Hvorfor er du viktig? ... osv.*

UTDRAG FRA EN ÅRGANGSARTIKKEL 1994:

S: *Jeg er snill når jeg ikke er sint.*

E: (stiller skalaspørsmål) - *Hvor mye snill/grei (good) og hvor mye sint (bad).*

Spørsmålet drøftes. De blir enige om ca. 50 % av hvert.

E: *Hva foretrekker du å være, good eller bad?*

S: *Grei.*

E: (stiller spørsmål om unntak) - *Når stjeler den sinte gutten det gode fra den greie gutten?*

- *Har den greie gutten noen gang slåss mot den sinte gutten?*

- *Kan du nevne noen ganger den greie gutten klarte å få den sinte til å stoppe?*

E: (går over til mer eksternaliserende spørsmål) *Kan vi snakke litt om dette? - Jeg intervjuer.*

Hva slags ord ville du bruke for å beskrive sinnet? - Hvis du skulle tegne det ...

S: reiser seg øyeblikkelig. Tar en penn, - går bort til tavlen og tegner sinnet.

E: *Det er taggete. - En slags kaktus?*

S: bekrefter bildet.

E: *Kan du tegne den gode gutten?*

S: tegner straks et hjerte. (Han nøler ikke. Det er som han har bildene klare inne i seg)

E: *Plager kaktusen hjertet?*

S: bekrefter igjen bildet.

E: *SO - THE CACTUS OF ANGER IS DESTROYING YOUR HEART (?)*

S: Bekrefter også dette forslaget. (Sinne-problemet eksternaliseres ytterligere. Synliggjøres som Kaktus)

Her følger enda endel spørsmål om unntak:

E: ber S. fortelle om de gangene Kaktus ville plage hjertet hans men ikke klarte det.

S: forteller om småsøsknene, - og om lillesøster som døde. - De representerer unntak.

E: oppholder seg her en stund. Inkluderer småsøsknene i det godes kamp mot kaktusen.

Hjertet forstørres og forsterkes. Epston spør bl.a. om lillesøster vil at hjertet skal vinne over kaktus, - og om andre ting som og styrker det gode.

Han sier også at han undrer seg over hvordan det kan ha seg at S. er en person med et så stort hjerte for sine søsken, - osv.

S: spiller villig med. Han forteller bl.a. at ensomhet styrker kaktus og at venner styrker hjertet.

E: *Tror du Kaktus liker at du har det bra?*

S: tror ikke det.

De fortsetter å diskutere hva som styrker kaktus og hva som styrker hjertet.

De tegner og forteller en historie, - på tavlen og i ord. Epston spør om Stefan er stolt av det han får til denne timen. Stefan bekrefter også dette.

E. spør: *Hvis vi ikke hadde snakket sammen i dag ville du mistet muligheten til å føle deg stolt?*

Så fortsetter han å befeste de nye bildene:

E: *Skal vi snakke om fremtiden? Se hva du kan gjøre med Kaktus -, for han kommer til å være rundt deg ennå.*

(Det er jo ikke snakk om å fjerne sinnet som fenomen, men om å mestere det. Være herre i eget hus så å si).

E: *Hvis du skal gjøre hjertet stort vil nok Kaktus prøve å ødelegge det igjen. Og: - er det noen andre enn de som er kommet opp på tavlen som kan hjelpe deg med dette?*

Her bringer Stefan en svensk landslagsspiller inn på banen. Et ideal og en medspiller i kampen mot Kaktus.

UTDRAG FRA EN ÅRGANGSARTIKKEL 1994:

Epston stiller nå endel spørsmål om hvordan Stefan tror at "helten" ville taklet vanskelige situasjoner med sinne og kaktuser osv. (De skaper alternativer sammen).

Det er morsomt å se hvordan fotball terminologien brukes til å beskrive denne kampen. Kaktus takles, drillles, dribles, blir spilt rundt, - og jeg vet ikke hva -- Metoden handler mye om bruk av språk.

Stefan er helt med på denne historien nå. - Identifiserer seg med helten - og slåss mot Kaktus med de bildene de har skapt sammen i denne "tiden".

Det hele ender med at de skriver et brev til fotballspilleren der Stefan forteller sin (alternative) historie og ber om råd for hvordan han har skal bekjempe Kaktus som har styrt over ham så lenge. (De lager en tykkere historie)

Stefan forteller fotballspilleren om sine fremtidsplaner og sier bl.a.: *"... for med deg og mine små-søstre i hjertet tror nok at jeg kan vinne, - slik du gjør ..."*

Deretter inviterer han fotballspilleren med på laget mot Kaktus for å hjelpe andre jenter som gutter som har fått hjertene sine ødelagt av sinne. - *The anti anger team*.

Konsultasjonen er over, men Epston holder kontakten med gutten.

Historien fortsetter, med sine nye bilder og alternative strategier. Etter endel vidervedigheter fikk Stefan svar på brevet til fotballhelten (som i mellomtiden har vært syk - og var tatt av landslaget).

"Stefan" skriver tilbake at han forstår at det må være en vanskelig situasjon for fotballspilleren, men at han vil ha ham som medspiller på sitt lag i alle fall.

Sikre kilder har senere fortalt at det har gått bra med Stefan i årene etter dette.

Det problemformende system kommer ikke lenger til å eksistere dersom dets kognitive språklige basis forandres, sier Harry Gollishian (1992). En viktig representant for systemisk teori og praksis.

Den såkalte språksystemiske retningen

Og jeg tenker ja – samarbeide handler om språk og holdninger – og respekt for den andres virkelighet.

Det handler om *vår væren i verden*. Og *Vi må være i verden og væren samtidig*: som filosofen Heidegger sier det.

Kari Yvonne Kjølås

Anbefalt litteratur:

Bateson G. (1987): *Ånd og natur, En nødvendig enhet*, Rosinante, København 1991

Epston D.: *Collected papers*, Dulwich center publications, Adelaide 1989

Epston D.: *Temper tantrum parties*, Dulwich center publications, Adelaide 1989

Goolishian H. Anderson H. Artikkelsaml. *Från påverkan til medverkan*, Mareld 1992

O'Hanlon B.: *The Third Wave*, Networker nov./des. 1994

Penn P. og Frankfurt M.: *Creating a participant text: ... Family Process*, vol. .33 nr. 3 1994

White M.: *Selected papers*, Dulwich center publications, Adelaide 1989

White M. Epston D.: *Narrative means to therapeutic ends*. - W.W. Norton & co. 1990

White M.: *Nye vagar inom den systemiska terapin*, Mareld forl. Stockholm 1991

Artikkelen er gjengitt som den sto i Metaforum 4-1994 - men i forkortet versjon.

PS: Jeg fikk lyst til å legge til her at jeg traff David Epston ca. 10 år etter denne hendelsen og spurte hvordan det hadde gått med «Stefan». Han fortalte da at det hadde gått bra med gutten – som nå var blitt en voksen og gift mann med egne barn.

David Epston er klinisk psykiater, født i 1944 i Canada. Har vært bosatt og praktisert på New Zealand siden 1964. Se WWW for mer.

Bokomtale:

Fra forlagets «vaskeseddel»:

Fredrik, tre år, sitter ofte og leker for seg selv mens han skuler bort på de andre barna. Lisa, fem år, vil ikke kle på seg, vil ikke legge seg og vil ikke sitte pent ved bordet. Vilde, tolv år, føler seg stygg og dum og lukker seg inne på rommet sitt.

Hvordan kan vi som voksne hjelpe disse barna? Hva sier vi til Fredrik der han sitter alene i sandkassen? Hvordan setter vi grenser i møte med Lisas selvstendighetskamp? Og hvordan hjelper vi Vilde ut av rommet sitt? Kort sagt, hvordan møte barn på måter som styrker deres selvfølelse, sosiale kompetanse og livsutfoldelse?

Med utgangspunkt i eksempler fra våre daglige liv med barn, viser forfatterne hvordan gode relasjonelle møter skapes og hvor skjebnesvangre de blir. Det er i relasjon til den andre at barnet styrker sin evne til å håndtere egne følelser og være trygg i seg selv.

Universitetsforlaget, 2017

«Du og barnet - Om å skape gode relasjoner med barn»

Av Anne-Lise Løvlie Schibbye og Elisabeth Løvlie

Omtale ved Hilde Opstvedt - Avd. for familiebehandling, Modum Bad

«Det er i *relasjonen* mennesket blir til mennesket. Vi eksisterer ikke som isolerte individer. I stedet fødes vi inn i et forhold, et du og et jeg. Vi blir oss selv i relasjonen til andre og lever våre liv i relasjoner. Denne evnen til å skape bånd til andre mennesker kan knyttes til vår overlevelse, både som art og individ. Det at vi kan forstå andre, lære av dem og stole på dem, er avgjørende for utvikling og livskvalitet. Vi er, grunnleggende sett, relasjonsvesener».

(«Du og barnet», s.19)

Slik innleder Anne-Lise Løvlie Schibbye og Elisabeth Løvlie boken «Du og barnet; om å skape gode relasjoner til barn». Denne innledningen er også en fin oppsummering av innholdet. Boken er inspirert av Anne-Lise Løvlie Schibbye's bok «Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell psykodynamisk psykoterapi.» (2. utgave 2009). Boken var mitt første møte med Anne-Lise Løvlie Schibbye's tenkning. Jeg brukte mye tid på å forstå og integrere hennes eksistensielle psykodynamiske psykoterapi inn i systemisk tenkning om relasjoner. Løvlie-Schibbye har som utgangspunkt at tilhørighet og selvstendighet er grunnleggende menneskelige behov som vekker eksistensiell angst når de blir truet. Hennes beskrivelse av den eksistensielle nødvendigheten av å finne balansen mellom selvstendighet og tilhørighet og beskrivelsen av forskjellen mellom et subjekt-subjekt forhold og et subjekt-objekt forhold, har vært nyttig i mitt arbeid med individer, par/ foreldre og familier.

Når jeg holder COS-P kurs (Circle of Security) pleier jeg alltid å integrere denne forståelsen i undervisningen om trygghetssirkelen for å tydeliggjøre strevet som kan oppstå i relasjoner når behovet for selvstendighet og tilhørighet ikke er balansert og løst på en trygg måte. Jeg ser at forfatterne også relaterer sin bok til Circle og Security. De klarer på en fin måte å vise at disse perspektivene er overlappende.

Jeg har latt meg fortelle at det ikke finnes et engelsk ord for «å anerkjenne», og i COS blir den anerkjennende holdningen kalt «Å være sammen med». Forfatterne Løvlie-Schibbye og Løvlie, har et rikt og lettfattelig språk for hva en anerkjennende holdning er, og hvor viktig anerkjennelse er for barns psykologiske utvikling, både for å bli seg selv og for å ha en gjensidig autentisk relasjon til andre. Boken har mange gode eksempler på hvordan det kan se ut når vi gjør barn til objekter for egne forestillinger og behov, og når vi klarer å innta en likeverdig holdning til barnet og se dem som et eget avgrenset individ (subjekt).

Jeg liker spesielt godt måten forfatterne klarer å formidle forskjellen på å disiplinere og veilede barn. Disiplinering er å *begrense* barnets atferd gjennom belønning og straff og ytre regler. Grensene er svært ofte krav, som barnet ennå ikke kan innfri, og som gjør barnet sårbart for å bli låst fast i begrensende negative roller og definisjoner. Forfatterne påpeker at manglende grenser overfor barnet, som kanskje er vel så vanlig i vår tid, setter barnet i samme sårbare posisjon. Barnet trenger gode grenser for å oppdage seg selv i møte med den andre. Når barnet veiledes ut fra en subjekt-subjekt posisjon, anerkjennes barnets følelser og behov i konflikten, samtidig som den voksne *avgrenser seg fra* barnet ved å tydeliggjøre egne følelser og behov og tar et tydelig ansvar for å lede barnet i en situasjon hvor barnet enda ikke kan lede seg selv. Dette fremmer både selvrefleksjon og empati med andre. Disse egenskapene, hevder forfatterne, er grunnleggende for god psykisk helse og sunne relasjoner.

Forfatterne avslutter boken med å løfte fram at forutsetningen for å kunne møte barn (og andre) med en anerkjennende holdning er at man har oversikt over og utvikler en anerkjennende holdning til sin egen indre verden. De framhever at så mye av det vi lærer om oss selv og våre relasjoner i oppveksten, er utenfor vår bevissthet og dermed ureflektert. Det som er ureflektert gjør grensene mellom oss og andre utdelte og gjør det vanskeligere å avgrense egne følelser og behov fra andre. Når vi blir foreldre bringer møtet med våre barn oss nærmere egne oppveksterfaringer. Det gir oss en mulighet til å bli bevisst på våre livserfaringer og gjøre dem til gjenstand for utforsking og selvrefleksjon. Det fremmer selvavgrensning og gjør det lettere for oss å se og møte barnas behov. Forfatterne kaller denne prosessen «en forpliktet utforsking av ditt eget selv» og presiserer at det ikke må forveksles med den flora av selvhjelpsbøker som fremmer det de kaller en «narsisstisk selvopptatthet». Den forpliktende utforskingen av sitt eget selv, har sine røtter i eksistensialismen. Det er en utforsking som krever mot til å se seg selv og ta ansvar for sitt eget bidrag i relasjoner. Det aktiverer den eksistensielle angsten, både for å miste seg selv og relasjonen, men gjør at vi kan leve i større frihet, med større tillit til egne vurderinger, og samtidig tilpasse oss den forpliktende rammen av ett menneskelig felleskap. Dette er en bok til inspirasjon og ettertanke.

Hilde.Opstvedt@modum-bad.no

Det lyriske hjørnet:

DEN GANG SKIKKELIGHETEN KOM TIL BYEN

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da sprang alle inn med ølflaskene sine
og kom ut igjen med Colaflaskene sine
som var så mye bedre formet for hånden
enda undersøkelsene viser at hver Cola
inneholder så mye mer sukker enn øl
at det tilsvarer minst sytten sukkerbiter, men
Skikkeligheten ser ikke så nøye på sukker, enda
ingen var vant til så mye sukker som etter den gang
da Skikkeligheten kom til byen.

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da sprang alle som lå i solen ned fra alle
hengekøylene sine og inn etter alle gressklipperne
sine, skar hodene av alle de stolte gressstråene
sine – som hadde fått vugge så fritt
i vinden på alle plenene i alle havene
i hele byen, men nå ble hvert et strå så kort
og så hodeløst og så akkurat likt hvert
et annet strå som aldri før den gang
da Skikkeligheten kom til byen.

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da sprang alle hustruene ut fra alle
sengene til alle elskerne sine og hjem
til alle de impotente mennene sine og
skurte og vasket og stelte i alle de renslige
husene sine, bonet alle de blanke gulvene sine
til de ble så glatte og så skikkelige at alle
barna skled og brakk alle armene sine og det
ble så meget mer skrik og jamring i alle hus
enn det var før den gang
da Skikkeligheten kom til byen.

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da sprang alle menn om morgenen ut med
alle mappene sine, avsted til alle jobbene
sine og kom alle like presise hjem til alle
middagene sine, tok på seg alle julepresangtøflene
sine og ble så mette i alle velstandsmavene
sine at de nesten ikke lenger kunne tenke seg
hvordan det var før den gang
da Skikkeligheten kom til byen.

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da ble det likt for alle, da la de asfalt
over all grus, da ble alle ujevnheter slettet
ut, da rev de alle gamle hus, da ga de plass til
blokker, bensinstasjoner og varesentra, da handlet
de seg til livslykkekolikk, da bygget
de seg garasjer og skrek: STANDARD – den gang
da Skikkeligheten kom til byen.

Den gang Skikkeligheten kom til byen
da var det ingen som skikkelig visste
at Skikkeligheten skulle bli herre i byen og
ingen som skikkelig visste
hvem skikkeligheten var,
innerst inne,
mer enn før den gang
da Skikkeligheten kom til byen

Gunnar Bull Gundersen (1929 – 1993)

Svar på Quiz s. 37

1: 1983 Tannhjulet
2: Håkon Hårtveit
3: D. Epston og M. White (1990)
4: Harry Goolishian og Harlene Anderson
"Språksystemisk"
5: Tegneren er psykolog Reidar Selbekk.
Mangefarig medlem av NFFT.

VETTRE 2004 – WORKSHOP A1

Tom Andersen: “Virkelighetsbeskrivelser”

Ved Hilde Ingebrigtsen

Å tre inn i Tom Andersens univers er en reise i å bli mer seende, undrende og tilstede i seg selv og i møtet med Den Andre. Med sin milde, langsomme røst beveger han oss inn i stadige nye landskaper, idet han veksler mellom refleksjonen og observasjonen, lytter utover og innover i rommet. Noen ganger er han direkte i sin formidling, andre ganger er det den implisitte visdom vi aner i glimt, som en Zen-mester, gjennom det han gjør og sier, gjennom pausene og musikken han spiller. Gjennom det usagte som dirrer i rommet. Noen ganger uroes vi eller forvirres, andre ganger oppdager vi nye sammenhenger eller oppnår ny erkjennelse som det kanskje ikke finnes ord for.

”Heldigvis hører jeg latteren enda..”

Nærværet og varmen er der når han starter med å gi rom til å minnes sine gode venner Gianfranco Ceccin og Harry Goolishian, to nestorer i familieterapiens verdenshistorie, som begge er døde. Goolishian døde for flere år siden. Cecchin døde i en bilulykke bare dager før denne Vettre-konferansen.

”Heldigvis hører jeg hans latter enda, det hjelper” sier Tom Andersen med mild røst, og fortsetter, ”Jeg tror han er det eneste menneske jeg ikke hører noe vondt om fra noen.” Og så, ettertenksomt, sier han ”Savnet etter Harry er der enda.”

Inspirasjonen fra disse to vil leve videre og bli referert til i familieterapifeltet, selv om alle ikke har vært så heldige å møte dem.

”Vår livsform speiler seg i språket”,

igjen henter Tom inspirasjon hos Ludwig Wittgenstein og hans ”Filosofiske Undersøkelser”. Han snakker om hver enkelts språk som informerende og dialogskapende fenomen. Om hvordan den enkeltes liv speiler seg i den måten vi snakker om hendelser og følelser. Om drømmen som den rikeste tekst, filmen som formidlende tekst til Den Andre, den tenkte tekst som handler om vår indre springende samtale og til slutt den skrevne tekst som er den mest stringente, men også har det fattigste uttrykk og budskap. ”Når vi snakker til andre snakker vi egentlig til oss selv (men lytter vi til egne budskap,

eller lar vi oss okkupere av et statisk språk?) Med en selvfølgelighet som erfaring, viten og langt liv har vist ham, sier han: ”Psykiatrispråket er okkuperende og gir lite rom for samskapende samtaler.”

”Tenk ikke, bare se!” sa Wittgenstein.

Og det var nettopp det Aadel Bülow-Hansen, fysioterapeuten, som Tom Andersen hadde glede å samarbeide med, gjorde. Hun viste ham hvordan smerten fulgte pusten i kroppen. Han fikk erfare hvordan hennes hender og øyne arbeidet mens hun fulgte kroppens ”samtale”. Hennes arbeide ble filmet og Cappelen ga ut boken ”Bevegelse, liv og forandring”. En bok Tom Andersen anbefaler oss å lese. ”De tingene som er viktige skjuler seg i det hverdagslige” sa Wittgenstein, og undertegnedes tanker gikk et øyeblikk til ”yndlingsartikkelen”: Kathy Weingartens ”The small and the ordinary”, - som nettopp viser hvordan eksistensielle problemstillinger skjuler seg i hverdagsspråket.

Samskaping i Kalmar fengsel

Det Tom Andersen velger å legge vekt på i dagens work shop er samtalen i og rundt to filmer han vil vise oss. Han starter med en film fra Kalmar fengselet i Sverige, som har 53 innsatte, hvorav halvparten kommer fra andre nasjonaliteter. Det dreier seg om alvorlige forbrytelser. Noen har drept, andre har begått voldtekt. Han forteller om direktøren, Bergren, humanisten, som tillot

Judit Wagner å innføre reflekterende samtaler med de innsatte. En fangevokter, representant for samfunnet, er alltid med på samtaler. I utgangspunktet, for 12-13 år siden, møtte tanken om slike nettverks-samtaler sterke motkrefter. ¾ av de ansatte var motstandere, ¼ var positive.

Direktøren kommanderte alle ansatte til to møter hvor det ble informert om tiltaket, og dets intensjoner. I dag er det ingen opposisjon, men ikke alle vokterne ønsker å være med på samtaler.

De innsatte velger selv hvilket tema de ønsker å ta opp. Et av de tilbakevendende temaer er krenkelser. I alle fengsler er det en del av hverdagen. Når de innsatte reagerer med sinne på krenkelser (som i seg selv er en sunn reaksjon) møtes det med sanksjoner: isolat, permisjonsnekt etc. Deres reaksjon blir forstått og behandlet som en del av "den kriminelle personligheten". De innsatte selv sier: "Jeg har gjort noe kriminelt, men jeg er ikke kriminell". Fortsatt med mild røst referer Tom til fengsel som en institusjon samfunnet hovedsakelig benytter overfor den fattige delen av befolkningen. I USA er hovedvekten av de innsatte svarte menn, og uten utdanning.

Menneskeverd er noe vi viser

Tom Andersen snakker om hvordan Judit Wagner gir menneskeverdighet til de innsatte. I Sverige betyr livsvarig fengsel nettopp det – hele livet. Gjennomsnittelig soningstid i Kalmar er 10 år. Judit Wagner sier at i samtaler må de fleste tilbake til lovbruddet. Inspirert av Peggy Penn, bl.a. filmen hvor hun arbeider med "å skrive en ny fortelling" sammen med et voldtekts-offer, som plages av stadige flash backs, vet hun hvor viktig det er å utforske hendelsene, slik at de innsatte også kan få empati med ofrene for sine lovbrudd.

En italiensk innsatt sa det slik : "Det var et sjokk å komme i fengsel og bli vist tillit. De der (vokterne) viste tillit, og da kunne jeg fortelle, ikke nekte for det jeg hadde gjort." Tom Andersen forteller at prosjektet i Kalmar har vakt betydelig opp-

merksomhet. I mai kommer justisministeren og vil høre på samtaler.

Politikerne får være med og stille spørsmål til de innsatte. De ansatte kommer med sine kommentarer og så de innsatte.

"Jeg kaller dette forskning", sier Tom Andersen, "Man fornemmer at dette er viktig, selv om vi ikke helt vet ..."

"Jeg filmer det som får hjertet mitt til å slå."

sier sosialantropolog Rossella Ragazzi, som filmer disse samtaler. Hun har også filmet og snakket med en av hermeneutikkens store filosofer, Hans Georg Gadamer. Og Tom forteller at hun også laget en utrolig vakker film, hvor hun har fulgt og samtalt med en sjøsamisk kvinne gjennom ett år, på Sørøya i Finnmark.

Vi får se en samtale med Amin, en innsatt fra Nord-Afrika som nettopp har begynt å få permisjoner. Deltakere i samtalen er Amin, Judit, Tom og vokteren Marie. Tom minner om at forsiktighet er en selvfølge i disse samtaler. "Alle er jo skadet her inne". Alle må sitte ned under samtalen. Tema er Amins rastløshet: han er rastløs fordi han leter etter hva han skal lete etter. Judit sier plutselig: "Hvordan ville dere møte Amin når han kommer ut?" Jeg merker meg at Marie anerkjenner de egenskaper som Amin har vist i fengselet: han er ærlig, oppriktig, modig, og en mann med tillit. Tom takker for tilliten Amin har vist ved å tillate ham å bli invitert inn i samtalerommet, og sier han ville invitert Amin på kaffe om de møttes på gaten.

I pausene mellom ordene fanger kameraet inn uttrykkene hos de tilstedeværende.

Langsom utvikler samtalen seg:

Nyanseringen mellom livet utenfor som verdifullt, svart/hvitt livet i fengselet, hvor han likevel har vist at han kan være forsiktig, noe som gjør at han kan være utenfor fengselet.

Rastløsheten reformuleres som søken. Skal han søke alene eller sammen med noen, hvem skulle det være, kanskje en som ikke er her lenger? Sikkerhet blir et tema. Det settes ord på at Amin kan og har vist forsiktighet, og at han har en side som er

mindre forsiktig, som var fremtredende da lovbruddet skjedde. Hvordan kan han styrke "den forsiktige siden"? Tom undres hvem som kan hjelpe ham å styrke den siden som har omtanke? Judit sier. "Det fantes en person, som inte er kvar, men som du kanskje kan prate med om din søken?" Med det bringes en avdød viktig person inn som ressurs. Tom sier ikke mer. Stopper filmen. Spiller "Rekviem til en venn" av den polske samtidskomponisten Zbigniew Preisner, og vi går ut til pause. Mange av oss dypt berørt av det vi har sett, hørt og fornemmet. Og vi forstår Toms anerkjennelse av Judit Wagner og Rossella Ragazzi. Hennes kameraføring har vist oss den ordløse kommunikasjonen, berørtheten og tilstedeværelsen i samtalerommet.

Vi kommer inn igjen til tonene av Haydns Cellokonsert, og Tom snakker om viktigheten av at refleksjonene følger de temaer den innsatte benevner. I dette tilfelle ordene LETE og SØKE som får ny mening gjennom det å bli hørt, bevitnet og bringes inn i en kontekst av relasjoner gjennom HVEM han kan samtale med. Flere av deltakerne bekrefter erfaringer av nettopp dette, bl.a. forteller Mats fra Frydenberg om hvor viktig det var for en mor i en vanskelig barnevernssak å oppleve at hun ble hørt.

Tom Andersen snakker om hva musikken kan vise oss. Arvo Pärt sier: "I min musikk er det pausene, stillheten som er viktig". Igjen får vi dette glimtet av Zen mesteren. Det implisitte i Toms budskap: Lær av Pärt. Gjenklagen av musikken virker videre i pausene. Slik er det kanskje med ordene også? Det får vi sanne i neste film.

Å skape rom for ulike oppfatninger

Samtalen finner sted ved Habiliteringsvårksemnden i Uppsala len. Rune, en enslig mann på 53 år, er hovedpersonen. Rune bodde for seg selv, var nokså isolert, men klarte seg bra, med en mamma og en søster litt i bakgrunnen, inntil en hjerneblødning gjorde ham avhengig av hjelp og ble en hendelse som også skapte et nytt nettverk.

I dag er han omgitt av tre kvinnelige assistenter Marie, Marianne og Gudrun. Med i samtalen er også Francis, fysioterapeuten som trener Rune, psykologen Helene og Tom som er invitert til å lede samtalen. Det er to hovedspørsmål: Hva er dette og hvordan komme videre? Tom sier hans oppgave er å ikke ta stilling og la alle slippe til. Temaet er TID. Tidsbegrepet er forandret for Rune etter slaget. Han strever med å uttrykke seg, snakker til dels utydelig og bruker lang tid på å lete etter ordene. "Før slaget løp jeg. Nå går jeg sakte." De tre assistentenes ulike personligheter, og meninger gis rom. Den "forsiktige" Gudrun som sier hennes liv ikke kan sammenlignes med Runes. At for henne er det viktig å fokusere på det som kommer av ideer fra Rune selv. Den strukturerte, "ordne-opp" Marianne som snakker om strukturer. Nødvendigheten av Hva, Hvorfor og Når i forhold til hva Rune nå trenger etter hjerneblødningen. Tom reflekterer og undrer: "Jeg merker at du tenker nøye etter. Hvordan kjennes det at du får hjelp til å finne ord av Marianne?" Rune: "Jeg blir stresset noen ganger, og da er det bra at Marianne hjelper." Tom sier til oss at intensjonen hans er å øke toleransen for ulike meninger. De er jo der i alle fall i Runes liv. Hvis en mening er rådende blir det krig! Og han forteller at etter dette møtet "lot kvinnene Rune mer i fred..". Et år etter er det en ny samtale, hvor også leder og psykolog Lars Norèn og den nye assistenten Sara deltar. "Her er det vi får svar fra det indre", sier Tom og snakker om blikket som sier hva vi vil med den andre. Vi ser nå en Rune som har kommet seg betydelig, og som også er mer i stand til å akseptere sin nye situasjon. Det er blitt klart at hans gange kan bedres betydelig ved anskaffelse av spesialsko, selv om de ikke dekkes av det offentlige, noe han ikke var moden til for et år siden, og heller ikke ved begynnelsen av denne samtalen. Runes sparsommelighet blir løftet fram som egen-skap (ikke gjerrighet!). Langsamt utvikles samtalen. Det reflekteres over hva som er viktig og uviktig. Psykologen spør: "Hvor

mye er nytten og gleden verdt?” Rune svarer smilende og kontant om det å selv kjøpe skoene ”En oerhørt bra investering”.

Hva var det vi fikk se? Et hverdagstema ”Hvem skal betale for hjelpemidler til funksjonshemmede?” som utspiller seg i utallige hjem og institusjoner hver eneste dag? Ja og Nei. For undertegnede handlet det om **VERDIGHET**. Et hverdagstema ja, men implisitt, i måten de involverte ble møtt av Tom Andersens holdning i møtet med Rune og hans hjelpere, handlet det om det dypt eksistensielle i menneskelig væren: Det å ikke bli fratatt menneskeverdet, bli sett og lyttet til som Rune, anerkjent som meningsberettiget, ikke bli behandlet og overkjørt som slagpasient. Og i tillegg ble Runes hjelpere også gitt verdighet. Noen virkelighetsbeskrivelser kan hjelpe oss fremover. Denne gjorde det.

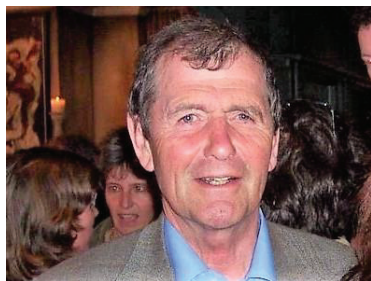
En sterk kontrast ble Tom Andersens beretning fra et besøk i et mentalhospital med flere hundre pasienter i Buenos Aires, Argentina. De nakne damene, hylende bak gittere, hender som ble strukket frem, klyngende til enhver forbipasserende. Ropet: ”Hjelp meg å komme hjem”. Sykdomsdefinisjonen fra ledelsen. Gjem dem bort. Og håpet: Adela Garcia, psykologen, som ønsker å starte arbeid lokalt, inspirert av Tom Andersen og Jaakko Seikkula. Imidlertid er ikke Jaakko med på arbeidet i Sør-Amerika.

Vi går ut til tonene fra Edvard Griegs ”Elegi”. Takknemlige. Den skrevne tekst er den fattigste. Måtte du som leser likevel ha fått et lite glimt av en mester. Fra gammel Zen-visdom siterer jeg:

”Not to say everything means to give an opportunity to the listener to complete it. All answers are incomplete. The master has only given you a direction...”

Artikkelen er publisert slik den sto i Metaforum 2- 2004.

Hilde Ingebrigtsen, Aker Familiekontor

Professor Tom Andersen døde i mai 2007. Savnet etter en kjær NFFT-veteran har vært merkbart for mange. Han var også raus med gode tilbakemeldinger til Metaforums redaksjon, og vi kan heldigvis fremdeles høre stemmen.

Det lyriske hjørnet

"Tenk ikke, men se".
Toms Wittgenstein-sitat:

PUST

(Rett etter Tom Andersens workshop på Vetrekonferansen 2004)

Alt er pust,
også øynene.
De bærer ringen etter skytehull,
en rynke
over øyeblikkets tempel.
Øynene brer seg.

Frank Eriksen

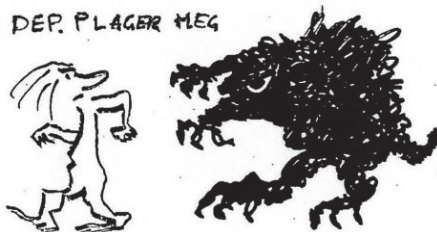
SYSTEMISK QUIZ

- 1: Når kom det første NFFT-medlemsbladet ut «Tannhjulet»?
- 2: Hvem var den aller første redaktøren for Tannhjulet?
- 3: Hvem skrev «Narrative means to therapeutic ends» (1990)?
- 4: Hvem «oppfant» utsagnet «Not knowing positions»?
- 5: Hvem har tegnet dette?

EKSTERNALISERING :

EN DEP. PLAGER MEG

March 28 - 30, 2019
Aberdeen, Scotland

International Family
Therapy Association's
2019 World Family
Therapy Conference

Se <http://ifta-familytherapy.org/>
eller gå inn via www.nfft.no
– Lenker til søsterforeninger

AKTUELL FORSKNING INNEN VÅRT FAGFELTET:

Ønsker du å presentere informasjon om
forskningsprosjekter, masteroppgaver, p.hd.
og lignende på NFFTs hjemmesider?

Ta kontakt med:

Lennart Lorås - lennart.loraas@nfft.no
Camilla Jensen Oanes: camilla.oanes@nfft.no

Se www.nfft.no: Fag og forskning

Kursannonse

John og Julie Gottman kommer til Oslo 24.-26. april 2019

John Gottmann er forfatteren av «Hjerteforeldre» og
«Hemmelighetene bak et lykkelig parforhold» (oversatt til norsk)

2 dagers kurs om parterapi

1/2 dags kurs om foreldreveiledning

For påmelding og mer info: www.ipr.no

Institutt for
Psykologisk
Rådgivning

Norsk forening for familieterapi

I forbindelse med årsmøtet inviterer vi til

Systemisk kafé på Café Opera i Bergen.

Onsdag 6 mars 18.00

Frode Thuen

intervjues av Lars-Ole Gjermundbo

Frode Thuen er en landets mest profilerte psykologer og parterapeuter. Han er ansatt som professor ved Senter for kunnskapsbasert praksis ved Høgskolen på Vestlandet, og har tidligere også vært knyttet til Samlivssenteret ved Modum Bad og Center for familieudvikling i København. Han har i en årrekke hatt en ukentlig samlivsspalte i A-magasinet, og opptrer ellers hyppig i ulike typer medier i forbindelse med saker om familie og samliv. Han har også utgitt og medvirket til en rekke bøker om familie-relaterte

tema. I sin nyeste bok «Harde fakta – om livet døden og kjærligheten», som utkommer høsten 2018, skriver han blant annet om egne erfaringer som parterapeut, og forteller åpent om samlivsutfordringer og samlivsbrudd i sitt eget liv.

Pris: Kr. 100,- for medlemmer av NFFT

Kr. 130,- for ikke-medlemmer

(Betales med Kontant/ Vipps i døren)

VELKOMMEN!

NB!

INNKALLING TIL GENERALFORSAMLING I NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

**Hotell Terminus - Bergen
Torsdag 7. februar 2019 - 16.30 – 18.00**

DAGSORDEN

1. Valg av dirigent, to referenter og to medlemmer til å underskrive protokollen fra Generalforsamlingen (GF)
1. Styrets årsberetning for 2018
Styrets virksomhetsplan 2019-2021 / Handlingsplan 2019
2. Årsregnskap i revidert stand
3. Fastsettelse av budsjett 2019 og medlemskontingent
4. Saker til behandling: Som er nevnt i innkalling til Generalforsamling
 - 4.1. Forslag fra styret: Endring av foreningens lover § 7 – Utmelding: Utmelding av foreningen skjer skriftlig til styret.
 - 4.2. Forslag fra styret: Rabattordning medlemmer
 - 4.3. Forslag fra styret: Årskonferansen åpnes for deltakelse av alle uavhengig av medlemskap i foreningen.
 - 4.4. Drøftingssak : Skal det etableres mulighet for lokallag eller varianter av dette i NFFT?
 - 4.5. Forslag fra Fondsstyret. Overføring av 100.000,-kr fra NFFTs sparekonto til fondet
5. Saker som foreningens medlemmer ønsker behandlet på generalforsamlingen, må sendes styret minst 3 måneder før generalforsamlingen. Generalforsamlingen skal bare behandle saker som er relevante i forhold til foreningens formål. Saker avgjøres ved simpelt flertall. Lovendringer krever 2/3 flertall. Saker tatt opp under "eventuelt" krever 3/4 flertall for gyldig vedtak.

Valg:

 6. Valg av leder for 2 år.
 7. Valg av styremedlemmer for 2 år.
 8. Valg av varamedlemmer for 1 år
 9. Valg av valgkomité - 3 medlemmer for 1 år
 10. Valg av revisor
 11. Valg av fondsstyret 1 person for 2 år /
Årsberetning fra fondsstyret 2018

*Møt opp
og delta med dine synspunkter*

Orienteringssaker:

- Metaforum: Ny redaksjon og ny profil
- Sted for neste årskonferanse.

Dokumenter til generalforsamlingen, som årsberetning med mer blir lagt ut på www.nfft.no innen generalforsamlingen 2019.

Årsregnskapet legges frem på Generalforsamlingen.

Frist for innsending av saker til GF var 7. des. 2018 – (Annonsert i Metaforum 3-2018)

Therapeutic Conversations Norway ~ 2

3.-5. April, 2019 – Trondheim, Norway

Norwegian Association for Family Therapy receive a special discount – student price.

New Therapeutic Developments: Children, Families and Couples

Canada: Rosa Arteaga, Stephen Madigan, Akeiko Rawn

Denmark: John Gurnæs, Helene Grau Kristensen, Anne Saxtorph

Norway: Erling Fidjestøl, Ottar Ness, Harald Øhrn, Stein Roger Brønseth

USA: Lorraine Hedtke, Todd May, Laurie Markham, David Marsten, David Nylund

Limited Seating 120 Participants

Early bird registration until march 1st

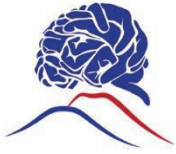
<http://therapeuticconversations.com/training-2/vsnt-norway/>

The conference will take place at Statens Hus, Prinsens gate 1A 7013 Trondheim

For group registrations of 5 or more please contact Ottar Ness at: ottar.ness@ntnu.no

Sponsored by the Vancouver School for Narrative Therapy and Trondheim Municipality

EFTA-SIPPR | Naples 2019 11-14 September

Visible and Invisible: Bordering Change in Systemic Family Therapy

What will you get by attending the EFTA-SIPPR conference in NAPLES in September 2019?

We have taken the concept of borders of change as our main thematic concept for the conference.

As therapists, clinicians and researchers witnessing all the social changes of the last century and of the beginning of the new millennium, what is now the core of our work, which are the borders of change in psychotherapy?

Can we still think of psychotherapy as the science of narratives and conversation or are there other tools and other borders we have to achieve? Other ways to introduce change should be produced and experimented? Do we have words for the changes we already are producing?

15 MARCH: Proposal submission deadline - **15 APRIL:** Proposal evaluation results

15 MAY: Early/Group registration

JUNE: Preliminary programme announcement

Information about Accommodation, Travelling, Tours and Naples will be announced by the end of February 2019.

<https://www.efta2019naples.org/>

Contact: EFTA Secretariat: efta@scarlet.be

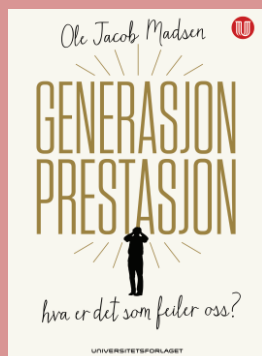
Email: efta2019naples@symvoli.gr

T. +30 2310 433099 F. +30 2310 433599

European Family Therapy Association (EFTA)

NYE BØKER:

Redaksjonen kan ikke omtale alle bøkene vi får til gjennomsyn. Den som ønsker å anmelde en av bøkene her får den til odel og eie.

Universitetsforlaget 2018

Ole Jacob Madsen (f. 1978) er professor i kultur- og samfunnspsykologi ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo.

Unge i dag føler at de tidlig må planlegge og disiplinere seg for framtiden, prestere optimalt på skolen, på treningssenteret og på sosiale medier som Snapchat, Instagram og Facebook.

For mange unge, spesielt jenter, resulterer dette i økte psykiske helseplager, stress og press.

Hva må gjøres? Til stadighet blir det gjentatt at vi må snakke mer om hvordan unge egentlig har det, og livsmestring er på full vei inn i skolen for å lære elever følelsenes ABC, men kanskje er tiden moden for også å spørre om de terapeutiske løsningene og det forskende blikket egentlig er så sunt. Vi ser ikke ut til å gjøre annet enn å snakke om det, uten at det ser ut til å dempe uroen verken hos de unge eller de voksne.

Boken er interessant for alle som er i kontakt med ungdom, og som samtidig ønsker å forstå tiden vi lever i, litt bedre.

Univeristesforlaget 2018
Maria Alstad Øverås

Syv historier om veien ut av en spiseforstyrrelse. Det finnes mange bøker om spiseforstyrrelser, men svært få handler om det de aller fleste lurer på i møte med denne lidelsen. Hvordan blir man frisk?

I denne boken møter vi syv personer som forteller om hvordan de på ulikt vis har funnet veien ut av spiseforstyrrelsen og tilbake til et friskt liv. Hva førte til vendepunktet? Hva var til hjelp i bedringsprosessen? Hva var ikke til hjelp? To innledende kapitler gir en teoretisk ramme for å forstå sykdommen og tilfriskningsprosessen.

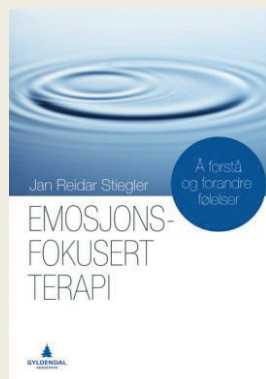

Universitetsforlaget 2018

Hvordan kan helsepersonell best ta imot og behandle flyktninger?

Sverre Varvin er professor i psykisk helsearbeid, Fakultet for helsefag (HF) ved OsloMet, Storbyuniversitetet.

Flyktninger har en krevende vei til Norge, ofte preget av store påkjenninger og overgrep. Hjemlandet er forlatt, og de har mistet ikke bare nære personer og hjemlig kultur, men også sine framtidsmuligheter. Tortur og andre systematiske overgrep sikter nettopp mot å ødelegge menneskets tro på seg selv og framtida. Men det finnes mange selvhelende krefter i mennesker og i grupper. Måten vi tar imot og behandler flyktninger på, er avgjørende for at disse kreftene skal få utfoldelse. Sverre Varvin har mer innsikt og erfaring i flyktningers liv og helse enn de fleste. Målet med boken er å gi helse-personell «håndteringskompetanse»: for eksempel hvordan krigstraumer kommer til uttrykk, hvordan man kan samhandle med et menneske som er i en slik desperat livssituasjon, de vanligste helseplagene, hvordan man kan identifisere depresjon, hvordan man bruker tolk m.m.

Gyldendal 2017 – 3. utgave
Jan Reidar Stiegler

Hva skjer når følelsene våre går fra å være hjelpsomme og nyttige til å medføre smerte og lidelse? Hva skjer når følelsene våre går fra å være hjelpsomme og nyttige til å medføre smerte og lidelse?

I denne boken ser forfatteren på hvilken verdi og funksjon følelsene våre har og hva som skjer når de ikke lenger fungerer hensiktsmessig. Boken gir innsikt i følelsenes betydning for mennesket generelt. Samtidig er den en innføring i hvordan en kan arbeide for å få et bedre forhold til sine følelser, gjennom emosjonsfokusert terapi. Emosjonsfokusert terapi er forankret i en sterk forskningstradisjon og regnes i dag som en evidensbasert metode i behandling av en rekke lidelser.

Gyldendal 2018 - 4 utgave

Ole Petter Askheims bok går konkret inn på dilemmaer og utfordringer empowerment innebærer for fagpersoner innenfor det helse- og sosialfaglige feltet.

Empowerment er blitt et svært populært begrep innenfor helse- og sosialfagene. Fagpersonene skal bidra til at brukere av ulike velferdstjenester kommer ut av sin avmaktssituasjon og mobiliserer styrke til å få makt og styring over egne liv.

På grunn av de positive assosiasjonene er empowerment blitt noe mange vil ha et eierforhold til, og begrepet gis et innhold og brukes i sammenhenger som står langt fra dets radikale og samfunnskritiske utgangspunkt. På bakgrunn av ulike teoretiske tilnærminger går boka konkret inn på dilemmaer og utfordringer empowerment innebærer for fagpersoner innenfor det helse- og sosialfaglige feltet. Hovedbudskapet er at om en ønsker å arbeide etter et empowermentperspektiv, fordrer det kritisk refleksjon rundt så vel teoretiske begreper som egen yrkesutøvelse.

Gyldendal 2017

Kommunikasjon i relasjoner 3 utg. Personorientering, samhandling, etikk En forskningsbasert fagbok om kommunikasjon i sykepleie og andre helsefag.

Personorientert kommunikasjon innebærer å lytte aktivt og forstå hva den andre personlig opplever som viktigst for egen del. Det kan være noe ganske annet enn man forestiller seg.

Forfatterne tar utgangspunkt i dialoger og fortellinger fra praksis, og belyser et bredt spekter av kommunikasjonsferdigheter, fra aktiv lytting til motiverende veiledning og samarbeid i team. Hvordan skape en god relasjon og stimulere mestring? Hvordan skape tillit, styrke brukermedvirkning og legge til rette for samvalg? Hvordan skape en kultur for samarbeid og pasientsikkerhet?

Nye Bøker:

Univ. forlaget 2018

Reidunn Evjen, Knut Boe Kielland, Tone Øiern
Hva har skjedd på fagfeltet ruslidelser og psykiske lidelser de siste årene? En lærebokklassiker i fjerde utgave bidrar med svar.

Kunnskapsgrunnlaget om rusmiddelavhengighet og psykisk lidelser er utvidet. Vi vet mer om hvordan samtidige problemer kan utredes, og med mer vekt på ressurser og muligheter hos den det gjelder. Vi har mer kunnskap og erfaring med recovery og recoveryorientert praksis, der den enkelte i størst mulig grad bestemmer hva som gir bedring.

I boken beskrives internasjonale erfaringer med tjenestemodeller der behandlerne flytter ut av kontor og institusjon til brukerens hjem og nærmiljø. I fjerde utgave beskrives i tillegg erfaringer og kunnskap med Norges 12 første oppsøkende behandlingsteam (ACT- og FACT-team).

Universitetsforlaget 2018

Boken belyser kunnskapsmangfoldet i helsefagene, og dekker læringsmålene i vitenskapsteori for studenter i helsefagene på universitets- og høyskolenivå.

Del 1 handler om premisser for og særtrekk ved objektiv, målbar kunnskap om helse og sykdom.

Del 2 drøfter kunnskap som verken bygger på kvantifisering og beregning eller på objektivisering av kroppen: Man ikke bare har en sykdom; man er syk. Del 3 er viet allmenne vitenskapsteoretiske problemstillinger. Hvilke trekk er felles for kunnskapsformene vi kaller vitenskapelige, og hvordan kan vitenskapelig utvikling og framskritt forstås?

Åge Wifstad er førsteamanuensis i medisinsk filosofi ved Institutt for samfunnsmedisin, UiT Norges arktiske universitet.

Akademisk forlag 2017 – DK

Barn og unge, psykiatri og samfund
Søren Hertz

Hvad er der galt? Er der tale om psykisk sygdom? De spørgsmål stilles ofte, når børn og unge ikke trives.

Børn og unge er ikke problemet. De viser problemet. Heller ikke andre er problemet. Det handler om betydningen af livgivende fællesskaber. Børn og unge inviterer med deres symptomer og særlige vanskelig-heder til en proces, der kan bidrage til anderledes ro, trivsel og udvikling.

Universitetsforlaget 2018

Hvordan kan man best forstå og behandle psykiske lidelser? Og hvem er best egnet til å behandle?

Trond F. Aarre (spesialist i psykiatri og rus- og avhengighetsmedisin) ønsker å fremme en utvikling i psykisk helsevern og i rusbehandling som går fra paternalisme til likeverd, fra ekspertløsninger til tiltak som bygger på pasientens premisser. Han beskriver derfor det medisinske paradigmet som ligger til grunn for dagens behandlings-regime, og han hevder er motstridende signaler fra våre politiske myndigheter.

Med det som utgangspunkt kritiserer Aarre den medisinske modellen, måten tjenestene er organisert på og ikke minst profesjonenes rolle i systemet. Han drøfter hva den tradisjonelle tilnærmingen til rusproblemer og psykisk uhelse har gjort med både holdninger og handlinger i møte med medmennesker som trenger hjelp.

«En mindre medisinsk psykiatri» er en oppfølger til utgivelsen «Manifest for psykisk helsevern» som kom i 2010.

Boken er skrevet for fagfolk, studenter og andre som er interessert i psykiske lidelser og rusproblemer, ...

INNHold METAForum 1-2019

FASTE SPALTER:	
Foreningsinfo	2
Redaksjonens røst	3
Styrets side	5
Det lyriske hjørnet	32
Ris og ros	-
Kryssord / quiz og div.	37
Nye bøker	42-43

ARTIKLER, REPORTASJER OG REFERATER:

INTERVJU med ny redaktør	
Ved Kari Yvonne Kjølås	6
FØRJULSSEMINARET I GAMLE LOGEN	
Inntrykk fra seminaret	
Ved Sigrun Klausen	9
Inntrykk etter hovedforedraget med Larry Davidson og Ottar Ness	
Ved Camilla Jensen Oanes	11
Henrik Syse:	
«Recovery – Hva betyr det? ...»	
Ved Lars-Ole Gjermundbo	14
Kenneth Haugjord:	
«Med recovery som et fagideologisk ståsted»	
Ved Jan Stokkebekk	16
Erna Henriette D. Tyskø:	
«Systemisk praksis som verktøy»	
Ved Lennart Lorås	19
Mette Grønli og Erik Tresse:	
«Uten oppskrift»	
Ved Astrid Kleppe Flacké	22
SYSTEMISK KAFE	
Ottar Ness i Ørland	
Ved Sigrun Klausen	24
ÅRGANGSARTIKLER	
«The cactus of anger is desroying my heart»	
Fra et seminar med David Epston 1994	
Ved Kari Yvonne Kjølås	26
«Virkelighetsbeskrivelser»	
Tom Andersen på Vettre 2004	
Ved Hilde Ingebrigtsen	33
BOKOMTALE	
«Du og barnet --- «	
Anne-Lise Løvlie Shibbye og Elisabeth Løvlie	
Ved Hilde Opstvedt	30
Generalforsamling NFFT 2019	39

Svar på quiz på s 32

Bli bokanmelder

Kontakt Erna Henriette D. Tyskø
erna.tysko@nfft.no

Avsender:
**NFFT: Norsk forening
for familierapi**
c/o Joe Soweby
Vesleveien 4, 1484 Hakadal

Norsk Forening for Familierapi inviterer til ÅRSKONFERANSE OG GENERALFORSAMLING BERGEN 7. og 8. mars 2019

Familier i krise - erfaringskunnskap og resiliens

Årets foredragsholdere

Kari Dyregrov
Kriserammedes erfaringer
"når lynet slår ned"

Michael Unger
The Varied Patterns of Family
Resilience in Challenging Contexts

Froma Walsh
"Strengthening Resilience in Families
Facing Crisis and Challenge"

Systemisk Kafé på Café Opera i Bergen, onsdag 6.mars kl. 18:00

Frøde Thuen intervjues av Lars-Ole Gjermundbo

Fullstendig invitasjon var vedlagt forrige nummer. Se denne og www.nfft.no
Meld deg på og møt våren i Bergen.